

Luceafărul

JTi

Apare săptămânal sub egida Uniunii Scriitorilor
Serie nouă inițiată de LAURENȚIU ULICI

Nr. 36 (666)

Miercuri, 6 octombrie, 2004

Aprecierea scriitorilor tineri și a aspiranților la scris care îi trimiteau manuscrise și scrisori îl nedumerea: cum să înțeleagă că există femei și bărbați dispuși să trăiască, zilnic, în suferință și angoasă? Niciodată nu decisese că va scrie cărți: ceva sau cineva îi impunea să le scrie și mulțumea Domnului că cei la care ținea erau ființe libere și îl priveau cu acel soi de indulgență care se acordă cuiva care a pierdut un braț sau un picior în serviciul unei cauze nesăbuite.

antónio lobo antunes

aurel dumitrașcu

Emisiunile de la TV sînt care de care mai nătăflețe și festivistice, iar programarea unor filme coreene de un proletcultism terifiant cu pune în evidență, o dată-n plus, decît găgăuțismul imens practicat de oficiali. Este inadmisibil să fie atît de detestat un popor, atît de neluat în seamă de către cei care conduc. O rușine națională pe care istoria o va înregistra ca atare.

pag. 3

la limită

Ce este dominația?

caius traian
dragomir

mapamond

maria irod

Subtextul erotic al unor
considerații „apolitice“

pag. 18

Festivalul la ediția a III-a. Premiere la Neptun

horia gârbea

Săptămâna scursă de la Festivalul "Zile și nopți de literatură" a permis participanților și presei literare să înceapă tragerea concluziilor și publicarea unora dintre intervențiile susținute la colocolviul pe tema "Singur, în satul global". Am îndrăznit și eu s-o public în "Lucaefărul" anterior.

În ceea ce mă privește, după ce am pus un pic de ordine în teancul de cărți de vizită și cărți tipărite

vizor

primite cu acest prilej, am constatat că la Festivalul din acest an, ediția cea mai grandioasă din cele trei de până acum, au fost câteva premiere.

În primul rând, vizita la Curtea de Argeș și Târgoviște, care a oferit oaspeților străini și alte peisaje românești, în afara celui marin. Apoi tipărirea lucrărilor de la colocolviile anterioare în versiune multilingvă - un lucru deosebit de util. Notabilă și benefică a fost găzduirea colocolviului, recitalurilor și decernării premiilor în același loc: centrul de conferințe de la Neptun, nou, excelent utilat, încăpător. De menționat și colaborarea, de această dată, a Uniunii Scriitorilor cu Institutul Cultural Român

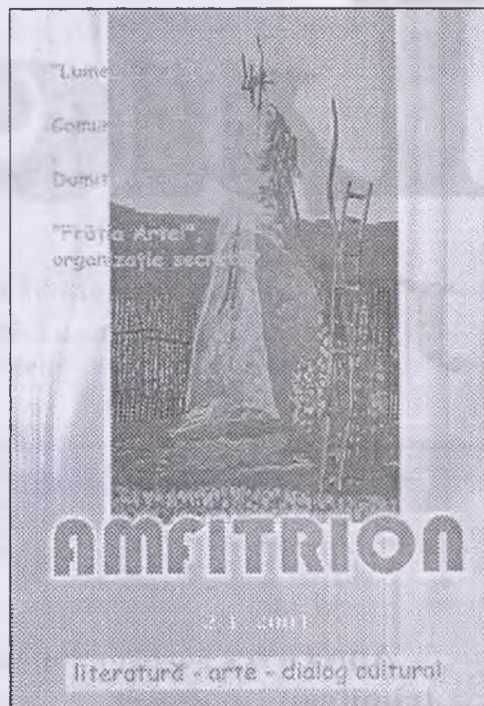
O altă premieră, de mare interes, a fost participarea la festival a unor scriitori din țări mai

îndepărtate, culminând cu două impunătoare delegații din China și Vietnam, aflate într-un schimb cultural în România și al căror program a inclus și părți din Festival. A fost o ocazie binevenită pentru colegii orientali. Ei întâlnesc mai rar scriitorii europeni și, oricum, nu în asemenea număr și diversitate de nații. În schimb, cei prezenți s-au bucurat și ei de ineditul întâlnirii, iar pitorescul recitalurilor susținute de prozatorul Xue Mo a fost foarte gustat de toți.

Îndatoririle de gazdă față de colegii chinezi mi-au permis un dialog mai susținut cu ei și am aflat astfel că toți, inclusiv cei patru aflați la prima călătorie în Europa, s-au simțit foarte bine. S-au adaptat îndată la fusul orar, iar arta culinară românească nu i-a lăsat indiferenți. Din fericire, cu ajutorul prețios al poetului și traducătorului Gao Xing, bariera lingvistică a fost trecută ușor. În cazul vietnamezilor, Pham Viet Dao, traducător al lui Eminescu în vietnameză, a avut mult de lucru, dar tot cu folos. Dintre lucrurile văzute la noi, scriitorii chinezi au fost impresionați, din motive diferite, mai ales de arhitectura populară, de Mănăstirea Argeșului și de Casa Poporului. Iar dintre colegii europeni s-au legat cel mai tare de irlandezi.

Despre Festival am încă multe de spus și impresiile nu îmi sunt complet sedimentate. Dar țin să notez și o premieră specială pentru mine: o discuție lungă cu Amos Oz, unul dintre cei mai mari scriitori și cei mai interesați oameni pe care am avut privilegiul să-i cunosc.

Festivalul "Zile și nopți de literatură" reprezintă de pe acum cea mai importantă manifestare culturală ce se petrece la noi. Efortul uriaș al organizatorilor este poate răsplătit de această certitudine.

Ca de obicei, „Amfitrionul” condus și editat de Ileana Roman și Jean Băileșteanu este dens, interesant și cu semnături de prestigiu. În acest număr se remarcă ancheta „Lumea de mâine”, o trecere în revistă a comunităților mehedintene, versuri de Șerban Foață și Lavinia Bălulescu. E bine ce se petrece pe malul fluviului, la Drobeta Turnu Severin!

Director:
Marius Tupan

Colectivul de editare:

Mariana Bunescu (tehnoredactor)

Responsabil de număr:

Simona Galațchi

Redactori asociați:

Horia Gârbea; Daniel Nicolescu;

Ioan Es Pop; Stelian Tăbăraș

Revista este membră a Asociației Revistelor, Imprimeriilor și Editurilor Literare (A.R.I.E.L.), înființată în baza Hotărârii judecătorești și recunoscută de Ministerul Culturii și Cultelor

Revista „Lucaefărul” este editată de Fundația Lucaefărul, cu sprijin de la Uniunea Scriitorilor din România și Ministerul Culturii și al Cultelor

Redacția și administrația:

Calea Victoriei nr. 133, București, sector 1,

telefon 212.79.94, fax 312.96.93

e-mail: fundatia_luceafarul@yahoo.com

Cont în lei: Banca Comercială Română, filiala sector 1, Calea Victoriei nr. 155.

Număr de cont: RO85RNCB5010000015430001

Cont în valută: RO58RNCB5010000015430002

ISSN - 1220-627X

Tipar: SEMNE '94

Abonamentele se pot face la toate sucursalele

RODIPET și la oficiile poștale din țară.

Revista noastră este înscrisă în Catalogul

publicațiilor la poziția 2048.

Cititorii din străinătate se pot abona prin S.C.

Rodipet S.A. cu sediul în Piața Presei Libere

nr. 1, Corp B, Sector 1, București, România la

P.O. Box 33-57, la fax 0040-21-2226407.

2226439 sau e-mail: export@rodipet.ro

stelian tăbăraș

Care... va să zică

Senzațională unitatea tiparelor mentale în neolitic! Forme, obiecte, idoli - de la mii de kilometri depărtare - par a avea un singur autor. Un eveniment de acum trei-patru ani, o expoziție itinerantă a „carelor de bronz”, a avut darul să repună pe tapet această constatare. Era vorba de carele rituale de dimensiuni mici, turnate monobloc, la care nici nu știi ce să admiri mai întâi: opera de artă? Simbolul? Meșteșugul în sine al turnării în matrice „negative” acum trei-patru milenii? Inițiativa expoziției au avut-o danezii, ei mândrindu-se cu vestigiile unui car solar (chiar și cu cal, deci provenind dinspre... sfârșitul bronzului), reconstituit cu migală și profesionalism. Dar senzația au produs-o cele

înguste, pe lângă prăpastii ori prin trecători, la apariția surprinzătoare a unei hoarde dușmane în față, caii erau mutați iute la oiștea cealaltă (care, altminteri, pare o coadă de câine în aer, ori un simbol phalic) și... tunde-o. Citisem despre unele bordeie din sudul țării, prevăzute cu două intrări (mai bine zis, cu o „intrare” și o „ieșire”) ce înlesneau fuga bieților locuitor, atacați la ușa din față baricadată. Acestea îmi sugerau galeriile „de fugă” ale hârciogului sau ale Cățelului Pământului... Dar în „carul cu două oiști” găsim atitudini și hotărâri istorice: este aici atitudinea „bivalentă”, ambiguă, a oștilor lui Șerban Cantacuzino și Gheorghe Duca la asediul Vienei din 1683 când, în loc de „iarbă a pușcilor”, ghiulele conțineau doar fân tocat și mesaje despre pozițiile otomanilor, din care și oștile acestor două „țări” românești fuseseră silite să facă parte. Este, în carul cu două oiști, atitudinea lui Tudor față de Eterie, sau aceea a unor scriitori români care, în primul război mondial, doar în câteva zile de la ocuparea Bucureștilor, reușiseră să scoată un ziar nemțesc colaboraționist. Dar este în acest model și „întorcerea armelor” la 23 august 1944, când armata română a părăsit brusc... oiștea dinspre Germania.

Carului abia pomenit i se vor putea atribui multe adevăruri istorice. El trebuie prețuit, acolo în muzeu, cel puțin cât „Tezaurul de la Pietroasa”, pus chiar într-o imaginată stemă. Fiind mereu folosit de unele „personalități” politice (mai ales acum, în „toamna electorală”) care, brusc și conform tradiției, se înhamă la oiștea de sens invers. Ca să le fie lor (de) bine... Să mă ierte o parte din domniile lor, care abia acum vor să facă acest gest, că l-am anticipat.

nocturne

două care „românești” descoperite în Câmpia Română, misterioase (unul „duce” un ciudat recipient) și... integre ca piese de muzeu. E cazul să amintim că, în Teleorman, au fost culese și folcloricele noastre „care de flori” din care, mixate, și-a alcătuit Tudor Gheorghe acel cunoscut cântec intitulat chiar **Carul de flori**.

Dar despre un alt car, a cărui matrice domină mentalul istoriei noastre (mai vechi și mai recente), este vorba în rândurile de față. Ne referim la un exponat dintr-un „Muzeu al lemnului” bucovinean, și anume la un ... car cu două oiști (ar avea de lucru... Oișteanu!). La ce bun două oiști? Pare absurd. Nici algebra nu suportă o cifră precedată, în același timp, de plus și de minus. Ei bine, explicația dă acestui car valoare de ciudat simbol: pe drumurile

Psihanaliza a contribuit enorm la evoluția gândirii și spiritualității umane. Ceva rămâne, totuși, problematic în interpretarea psihologică, psihologizantă, psihanalitică a vieții cotidiene, a istoriei sau a culturii; cât se poate accepta sub raport moral, istoric, politic și - până la urmă - chiar, sufletesc, deci spiritual, deci psihologic, din științarea tuturor explicațiilor, abordărilor, investigațiilor în zona comportamentului uman, individual sau colectiv, privat, personal, sau public? Acum vreo douăzeci de ani, un ucigaș în serie francez, pe când nu fusese încă descoperit, identificat, trimitea scrisori poliției, în care spunea ceva de genul că, orice s-ar întâmpla cu el, nu i se va putea aplica nici o pedeapsă, întrucât a suferit o serie de traume psihice infantile, a rămas marcat de unele complexe și, ca atare, actele sale nu relevă altceva decât o tulburare mentală care îl conduce în chip irepresibil

Caius Traian Dragomir

către crimă. Alieniștii sunt perfect lămuriți asupra faptului că un schizofrenic poate fi foarte bine un adevărat schizofrenic și, în plus, să se arate capabil de a mima boala.

Știm foarte bine că a înțelege înseamnă a ierta; cât de departe este potrivit și permis a merge însă pe o asemenea cale? Psihologia, psihanaliza par să joace un rol dublu în analiza maladiilor istoriei - pe de o parte ele identifică alterarea, alienarea, suferința ocultă, în situații pe care le neglijăm, sau care chiar nu păreau să ne îndreptățescă să ne gândim la așa ceva (Freud - **Răul în civilizație**; Marcuse - **Eros și civilizație**; Fromm - **Să scapi de libertate**; Foucault - **Istoria sexualității** etc.) și, pe de altă parte, oferă un gen de scuze, de circumstanțe atenuante, opresiunii, dominației, victima fiind, adesea transformată în vinovat, respectivul subiect al opresiunii părănd să cheme opresorul și dominația acestuia asupra sa. În interpretarea psihologic-psihanalitică a dictaturilor, a totalitarismelor, dictatorul este văzut mai puțin precum un despot persan din **Istoriile** lui Herodot, ori ca un înșelător în maniera vrăjitorului care îl batjocorește pe Mario, în nuvela lui Mann, ci drept un fel de personaj chemat la viață de viciile și diformitățile sensibilității generale, de puținătatea rațiunii unor întregi populații, dacă nu cumva chiar ale umanității în ansamblul său.

Sigmund Freud socotește că dominația se instalează asupra unor oameni, asupra unor grupuri umane, atunci când acestea fuzionează interior, în cadrul eului propriu, obiectul libidinal și superegoul. O astfel de teorie, pentru a fi înțeleasă, necesită o serie întreagă de explicații - ea însăși, cu siguranță nu este nici absurdă, nici neîndemânatică și nici propriu-zis falsă. Tratănd însă dictatura sau

totalitarismul drept fenomene ținând de sfera libidinală, nu li se conferă acestora un statut nemeritat de bun, dacă nu chiar de blând (deși nu totdeauna libidoul este asociat tandreței)? Erich Fromm socotește submisiunea populațiilor conduse de un stăpân absolut ca fiind produsul aspirației infantile de a obține protecția paternă. Fromm neglijează faptul că presupusa protecție este, în cele mai multe dintre dictaturi - ori, mai corect spus, în toate, în fazele de constituire completă și în cele terminale - câtuși de puțin prezentă, sau nesemnificativă ca sprijin, convertită în opresiune sordidă și maltratare. Analizele de acest fel pot continua. Psihanaliza și psihologia explică mai ales modul în care instalarea dominației este întrucâtva acceptată, sau de ce revolta salvatoare întârzie și alte lucruri de acest fel, dar nu și natura însăși a dominației. Ce este, în realitate, această dominație?

În primul rând, a domina înseamnă a stabili regulile jocului ori, de fapt, cele ale existenței comune, fără a te interesa de punc-

tul de vedere al celuilalt asupra corectitudinii acestora, dorinței, interesului, puterii de receptare și funcționare a respectivului set de legi - a fi capabil să le schimbi în chip discreționar, plus un întreg ansamblu de lucruri similare. Condiția definită însă astfel este un produs al dezechilibrării existenței umane. Am scris cândva - și încă în mod repetat - despre intervenția complexului adlerian, de inferioritate, în determinarea dominației; nu la așa ceva doresc să mă refer acum. A domina revine, în cele din urmă, la a-l priva pe un altul de drepturi - a introduce un minus într-o legătură de schimb reciproc.

Sistematica relațiilor dintre oameni trebuie să evidențieze trei categorii de interacțiuni: cele educaționale, cele de recompensă și cele punitive - a domina revine, originar, la a recurge exclusiv la pedeapsă, uitând de educație și de recompensă. Iluminismul a adus în filosofia politicii principiul educării poporului - nu trebuie uitat că ideea de civilizație, proprie lumii elene clasice și latine (care avea o puternică apropiere de ideile raționalismului modern, conducând la statul social, republican, născut la sfârșitul secolului XIX și dezvoltat cu adevărat abia în spațiul câtorva culturi și aceasta foarte recent), a întrupat principiul recompensei. aplicat de societate în întregul ei fiecărui membru al său.

A domina înseamnă a conduce, în principal sau exclusiv, pe baza interacțiunii punitive, inclusiv a celei rezultând din competiție. Condiția de dominație caracterizează totalitarismele; ce se întâmplă însă cu statul de drept care nu este totodată un stat social și iluminist? Lumea modernă, lumea actuală trebuie să renunțe la iluzia că a descoperit piatra filosofală a existenței publice și a celei istorice. O nouă reflecție asupra fundamentelor umanului ne-ar chema înspre o mai adâncă modestie și, poate, înspre schimbarea la care omul încă are dreptul să sper.

Spirite protectoare

marius tupan

Multe sunt personalitățile care-și cheltuiesc puținul lor timp liber pentru inițierea și călăuzirea unor tineri înspre tainele literare. Unii o fac prin pagini special dedicate în reviste, la „Poșta redacției“, alții, cu diferite ocazii. În prima categorie au intrat în conștiința publică Geo Dumitrescu (recent plecat în lumea celor dreți), Ștefan Augustin Doinaș, Romulus Vulpesco, Nina Cassian, în cea de-a doua îi întâlnim pe D.R. Popescu, Fănuș Neagu sau Coman Șova. Ei și alții semnează prefețe, scriu referate pentru edituri, influențează redactorii pentru a debuta pe noi veniți în arta scrisului. Aceste întâmplări ar putea face obiectul unei cărți (aviz doctoranzilor!) în care s-ar observa flerul protectorilor și confirmările debutanților. Dar, dincolo de aceste întâmplări memorabile, se află altele, care te conduc spre legendă.

Un caz special îl constituie Nichita Stănescu. În apartamentul lui din Piața Amzei, se rânduiau și se disputau admiratori constanți și debutanți promițători, fete tinere și colegi aflați în dificultate, indivizi suspecți și dubioși care, pentru a-și motiva prezența, erau însoțiți de manuscrise ilizibile, așteptând o recunoaștere a maestrului, inși puși pe căpătuială, dar și cu propensiuni etilice, știind că în locuința autorului **Necuvintelor** se găsesc mereu licori narcotizante. Nichita dedica oricând poezii grațiilor, semna prefețe la cărți pe care nu le citea, dădea recomandări pentru intrarea în Uniune, influența profesorii pentru a-i trece preferații la examene. Născut sub zodia de foc, era de o generozitate rar întâlnită, calin, tolerant, gata să-și sacrifice obiectele din casă în vederea salvării din dificultate a unui seamăn. Fără doar și poate, întâlnirile cu Nichita erau admirabile, dar nu întotdeauna și folositoare. Ceea ce nu se poate spune despre cele cu Nicolae Manolescu.

Fermecător în conversații de tot felul, căci stăpânește cu autoritate multe domenii, devenit un mit al criticii românești, cum bine îl caracteriza D.R. Popescu, cel mai important comentator postbelic, recunoaștere ce vine de la un adversar redevabil, Marian Popa, afabil cu semenii și ponderat în judecăți, directorul de la „România literară“ e asaltat și sufocat de admiratori, rugat să-și ofere opiniile într-o controversă sau alta, vânat pentru a-și da girul asupra unor scrieri. Sub ochii noștri, pe culoarele de la anexa Vernescu, se înghesuie multe persoane pentru a-l consulta. El, criticul, are răspunsuri amabile pentru fiecare, priviri prietenoase și o bună dispoziție contaminantă. Nu-mi amintesc să-l fi văzut vreodată iritat. Prin umor și ironie, prin gesturi tandre și amicale, scapă elegant de insistenți, îi asigură pe contestatari că nu le poartă ranchiună, îi obligă pe grobieni să bată în retragere. Cu atâta energie și înțelepciune, profesorul Manolescu traversează și momentele mai puțin faste, demonstrându-ne că-și poate onora cu demnitate faima la care a ajuns. Bănuiește, la fel ca și noi, că oamenii vin la Domnia Sa să respire aerul senioral ce-l înconjoară și să-și verifice însușirile ca în fața unei instanțe alese, consolidată în ani prin atitudini tranșante, conferințe seducătoare și, firește, cărți remarcabile. Apariția **Istoriei...** manolesciene va însemna, suntem siguri, un eveniment editorial, pe care îl așteptăm cu nerăbdare și încredere.

Cealaltă față a vorbirii ucenicului cu maestrul său

adrian g. romila

Căutăările prin arhiva lui M. Eliade de la Chicago, precum și restituirile unora dintre „hârțile” rămase de la I. P. Culianu au dezvăluit fragmente consistente din corespondența între cei doi, ce aduce o nouă lumină asupra unei relații cunoscută deja ca una de excepție. Volumul **Dialoguri întrerupte**, apărut la Polirom sub îngrijirea Terezei Culianu-Petrescu și a lui Dan Petrescu, adună șaptezeci de scrisori ale lui M. Eliade și treizeci și opt ale lui Culianu, cuprinzând perioada imediat următoare rămănerii celui de-al doilea în Italia (august 1972) și până în cea premergătoare trecerii „dincolo” a primului (ianuarie 1986).

Un parcurs cronologic al scrisorilor indică, mai întâi, o evoluție a acceptării lui Culianu drept corespondent de seamă al lui Eliade, pe care și-l alesese ca maestru încă de pe băncile universității bucureștene. Dacă tânărul exilat se adresează constant cu protocolarul „mult stimate domnule profesor”, Eliade trece de la distantul „stimate domnule Culianu” și „dragă domnule Culianu”, la „dragă Culianu” și „dragă Ioane”. Prima adresare fără apelativul de politețe a venerabilului savant către ucenicul său datează din septembrie 1975, deci la aproape trei ani de la venirea lui Culianu din lagărul comunist. Asta dacă nu socotim și scrisorile trimise din România înaintea exilului. Eliade are, deci, într-o primă instanță, atitudinea prudentă a unui profesor care, deocamdată, nu dorește să se angajeze prea mult. „Sunt foarte încrecat că nu-ți pot fi de ajutor, cel puțin deocamdată. Universitățile se redeschid pe

surile celui de-al doilea ce ar fi spus tânărul său corespondent. Prima misivă către Chicago e din începutul perioadei olandeze a lui Culianu, din mai 1977. Ucenicul se simte încă nepregătit pentru a lua în piept disciplina căreia voia să se dedice, pregătind, deocamdată, monografia despre maestrul său: „de istoria religiilor nici nu poate fi vorba, nu sunt de ajuns de bun filolog. Nu cred, deocamdată, că am pierdut «pari»-ul: totul va depinde numai de sănătate, adică de cantitatea de energie pe care o voi putea cheltui în anii următori. (...) Din păcate, informația mea nu e chiar desăvârșită (este, totuși, bună). Sper ca hermeneutica să permită o punere interesantă a problemei”. Obsesia exhaustivului îl bântuie, ca și pe Eliade. Dealtfel, chiar el îl sfătuiește să citească doar bibliografie de prima mână și să nu citeze un autor decât de la sursă. Cu timpul va realiza, citind cărțile publicate de Culianu și urmărindu-i evoluția, că discipolul său e fascinat de aplicațiile epistemologice în istoria religiilor și că e pe cale să-și facă o metodă proprie. E cunoscută preferința ultimă a lui Culianu pentru teoreticienii ca Feyerabend și Kuhn, pe care îi „consultase” pentru **Călătorii în lumea de dincolo și Arboarele gnozei**. Istoria sistemelor religioase, avea să susțină el în ultimii ani, e o succesiune de paradigme condiționate de opțiuni mentale simplu de identificat. La un an (începutul lui 1979) de la apariția monografiei *Mircea Eliade în Italia* (despre care a avut doar cuvinte de laudă, așa cum apreciasse elogios fiecare articol scris de Culianu despre el), maestrul se arată îngrijorat de perspectiva ucenicului său: „Înțeleg, și aplaud plictiseala D-tale față de «modelele» pe care le tot elaborează anumiți savanți, sperând că vor putea transforma disciplina noastră (dar și a lor...) într-o «știință». Și te înțeleg că preferi cercetările unui Colpe. În fond, de ce trebuie neapărat să copiem modelele științifice sau sociologice? Până la urmă, tot «hermeneutica» mi se pare cel mai fertil *approach*. Cel puțin ne trudim să descifrăm «sensurile» și «mesagiile» documentelor spirituale pe care le analizăm. Știu că operația aceasta nu este niciodată încheiată și nici rezultatele la care ajungem fiecare din noi nu sunt «definitive». Dar asta cred că este condiția și destinul oricărei culturi, și mai ales a noastră, la sfârșitul sec. XX”. Fenomenologul pasionat de descifrarea sacrului în profan, deci de „realitatea” miracolelor, încearcă să-și generalizeze metoda, să-i dea girul valabilității universale, împotriva concurenței unor metode provenite oarecum din afara disciplinei religioase. Dar exaltă în noiembrie 1984, citind **Eros și magie în Renaștere și Experiențe ale extazului**, primele mari lucrări ale lui Culianu în domeniu: „am primit zilele trecute cele două cărți și nu pot striga decât: *Ura!* (de mai multe ori, până mă înec și încep să tușesc...). În sfârșit! Uneori, simțeam că-mi pierd răbdarea...”. Asta după multe invitații de colaborări la articole în diferite dicționare și enciclopedii, vădind recunoașterea autorității tânărului său discipol, care merita, de-acum, să figureze alături de numele mari în domeniu. Recunoașterea, într-un gest de onestitate intelectuală demnă de un adevărat maestru, i-o va acorda mereu, sub o formă sau alta. Așa cum afirmase și într-una din misive, ucenicul era eliadian, fără a cădea în hagiografie. Evitarea ei îi fusese extrem de benefică. Deja, în 1983, Eliade îi prevedea o carieră universitară strălucită, asemănătoare cu a sa.

Un punct delicat al relației celor doi a fost, se știe, raportarea la tineretea politică a lui Eliade. În urma unor atacuri dure la adresa savantului în articolele unor enciclopedii de circulație, precum și împotriva unor apropieri de „dreapta” făcute de Roberto Scagno în două lucrări despre gândirea eliadiană, simte nevoia să-i răspundă lui Culianu (care se documentase pentru monografie și, desigur, avea multe nelămuriri) la începutul lui 1978, disculpându-se. Legătura lui cu Legiunea ar

fi fost „indirectă, prin Nae Ionescu” și nu ar fi avut influență asupra operei sale științifice și literare. Observațiile sunt mai mult generale, Eliade tinzând să postuleze imposibilitatea obiectivității și a unei atitudini moderate în privința unor probleme atât de spinoase atunci: „documentele la îndemână sunt insuficiente. În plus, o atitudine «obiectivă» îi poate fi fatală autorului. Astăzi, nu sunt acceptate decât apologiile (pentru un număr infim de fanatici de toate națiile) sau execuțiile (pentru majoritatea cititorilor europeni și americani). După Buchenwald și Auschwitz, chiar oamenii cinștii nu-și mai pot îngădui să fie «obiectivi»...”. În același an îi scrie că nu a fost nici antisemit, nici pronazist și că articolele din „Vreamea” sunt „tâmpenii”, a căror amintire îi „face sânge rău”. Culianu, autoacuzându-se de naivitate, răspunde prompt că e trist de amărăciunile cauzate maestrului de amintirile legionare și că va scoate din *addenda* monografiei polemica pe această temă. Următoarele scrisori ale lui Culianu îi aduc la cunoștință maestrului alte acuze de simpatii politice extremiste (unele chiar elucubrante), ce-i sunt puse în spate în spațiul public italian, insistând și pe așa-zisele aluzii politice din câteva nuvele. Nu uită să precizeze că sunt „halucinații” ce nu se suprapun peste părerile proprii. Cel puțin în privința ultimelor acuzații, Eliade le respinge categoric, afirmând că nu se gândise niciodată la așa ceva. În decembrie 1981 îi mulțumește lui Culianu pentru clarificarea „situației” sale din Italia. Erau mulțumiri aduse, mai mult, reținerii temporare, prudenței și respectului de care dăduse dovadă tânărul său discipol. Pr

blema, însă, pentru Culianu, nu fusese lămurită, căci în 1983 îi propune lui Eliade o carte de convorbiri, în care insistă pe anii din tineretea bucureșteană a savantului. Iarși, Eliade evită: „cred că ai stăruit prea mult asupra momentului politic, care nu m-a interesat decât 2-3 ani, datorită exclusiv iubirii mele față de Nae Ionescu. Iar despre literatură ai vorbit puțin...”. Tăcerea savantului asupra acestei laturi controversate a existenței sale fost, se știe, aproape deplină. Faptul a determinat, până la urmă, în ultimii ani de viață, o oarecare răcire a relațiilor cu insistențial și curiosul său ucenic. Corespondența n-o arată, pe de o parte datorită politeții mereu encomiastice a lui Culianu, pe de alta, din grija prioritară pentru ascensiunea profesională și pentru cărțile proprii. Ultima epistolă a volumului e trimisă de Culianu în ianuarie 1986, chiar cu câteva luni înainte de neașteptata moarte a lui Eliade, vorbind de o plănuită vizită a savantului la Groningen, acasă la discipol. Ar fi fost o vizită-eveniment, pentru care Culianu se pregătea de mult și de care se simte foarte onorat. N-aveau de unde să știe că se vor întâlni pentru ultima oară în aprilie, același an, în circumstanțe total nedorite.

Relația între cei doi e de o notorietate care a uitat, adesea, și latura lor mai „umană”. E ceea ce face volumul de față, dezvăluind-o în fragmente de corespondență ce vor rămâne de referință pentru opera și biografia amândorora.

cronica literară

la 1 Oct., cererile de burasă se discută pe la Crăciun, rezultatele se anunță în primăvară și prima burasă se încasează toamna. În privința românilor, studenți sau „post-doctorals”, lucrurile sînt și mai complicate. În urma acordului cultural USA-RSR, Guvernul român trebuie să-și dea consimțământul! Nici vorbă de acordul guvernului român pentru Culianu, care ceruse azil politic în Italia. Enumerarea unor nume la care azilantul ar putea apela, precum și trimiterea unui cec suplinesc lipsa unui alt ajutor. De remarcat, Eliade e generos și chiar încurajator cu bursierul care trecea prin destule greutăți: „lucrul cel mai important, poate singurul important, este să nu-ți pierzi curajul. Ai trecut prin atâtea încercări, încât nu mai pot avea vreo îndoială asupra caracterului lor (să spunem) «inițiativ». Așadar, nu mă pot îndoii nici despre viitorul D-tale. Îndată ce vei pătrunde în vreo instituție academică, fie ca student, fie cercetător, vei întâlni oamenii care vor și să te judece și să te ajute”. Eliade nu s-a înșelat asupra celui despre care notase în jurnal, după ce-l întâlnise, că are „focul sacru”, atât de necesar disciplinei istoriei religiilor. Îi face, dreptat, confidențe: despre mizeriile bolii, despre stările de plictis, despre planurile de scris, despre călătorii, îi povestește visuri, îi trimite cărți și o mulțime de „indicații” profesionale. La rândul său, Culianu îl informează despre fiecare pas către afirmare, îi trimite, în avanpremieră, texte ce vor fi publicate, îl ține la curent cu situația sa materială și sentimentală (și aici maestrul e consultat). Relația între cei doi e pe deplin pecetluită de o deschidere afectivă și intelectuală care va rămâne permanentă, îndeosebi după septembrie 1974, când se întâlniseră la Paris.

Din nefericire, nu s-au găsit scrisorile lui Culianu către Eliade din aceeași perioadă de început a exilului. Putem deduce doar din răspun-

Postmodernismul de care, ne place sau nu, suntem cu toții condiționați, este caracterizat de majoritatea cercetătorilor ca un curent ambivalent, angajat deopotrivă într-o mișcare de respingere a tot ce este canonic, univoc, cu semnificație stabilă și una de acceptare/căutare a Realului - într-o nouă formă, ce-i drept, bizară, cameleonică, adesea paradoxală (Cf Charles Jencks, *The Post-Modern Agenda*). În ceea ce privește literatura, această căutare adoptă frecvent forma jurnalului, care, prin definiție, presupune o notare independentă, în cel mai înalt grad, de modul convențional de redactare și receptare a ficțiunii.

Autorul, a cărui dispariție irevocabilă este proclamată de Roland Barthes drept condiție sine qua non a noii literaturi, pare să se întoarcă în ficțiune, chiar dacă pe ușa din spate, fără a-și recupera prestigiul olimpic de care se bucura în secolul al XIX-lea. Utilizată în mod frecvent ca modalitate narativă în literatura modernistă, confesiunea se bucură de un real prestigiu în epoca actuală, nu însă ca simplă tehnică de redactare a unei opere de ficțiune, ci mai degrabă ca încercare de recuperare a datelor unei experiențe reale.

Se pare astfel că interesul cititorului contemporan pentru memorii, jurnale intime, biografii „secrete” ale celebrităților din toate timpurile este justificat de aceeași veche fantezie a captării realului, în forma sa nealterată, „absolută”. Dincolo de această preocupare se poate identifica nostalgia pentru un centru

stabil al semnificației, așadar o subminare a tezei postmoderniste fundamentale.

Jurnalul lui Radu Ciobanu, *Țărnuțel târziu*, poate fi integrat orizontului postmodern tocmai prin încercarea de a surprinde atmosfera specifică unei epoci și, mai ales, a unei etape în evoluția unui destin creator modelat de exigențele acesteia. Pentru cercetătorul contemporan, astfel de mărturii individuale reprezintă punctul de plecare pentru realizarea unui alt fel de istorie, un conglomerat de fragmente, adesea contradictorii, care se substituie discursului coerent, dar arogant și subiectiv al istoricului tradițional.

Formula confesiunii pure este departe de a fi inedită și, pentru a menționa doar câteva nume din literatura autohtonă a ultimelor decenii, a făcut carieră de la Mihail Sebastian și Mircea Eliade la Gabriel Liiceanu și Radu Petrescu. Radu Ciobanu preia, la rândul său, metoda notației în aparență accidentale, tendința de integrare a jurnalului de lectură și creație într-unul intim, al banalului cotidian. În paginile cărții se succed, astfel, comentarii asupra sonatelor lui Beethoven și rețete culinare, reflecții referitoare la ultimul proiect de roman și istoria tragi-comică a unei cozi

Capcana timpului

Marina Lungu

interminabile la carne sau lapte. Cu toate acestea, autorul mărturisește că nici aceste însemnări nu sunt rezultatul unui gest spontan de consemnare a experienței, ci o încercare de a analiza lucid, a posteriori, actele cotidiene, de fapt o transcriere a unor notițe prealabile sau, în alte cazuri, a unui jurnal de călătorie.

Ca urmare, evenimentele traumatizante rămân în afara ariei de acoperire a jurnalului, urmând să fie reconstituite ulterior în urma reevaluării materialelor existente, „fiindcă furtunile îți solicită trăirea pură și simplă, obligându-te să stai treaz la timonă, fără a-ți mai îngădui răgazul descrierii tihnite a ceea ce se întâmplă.” (182)

Departate de a fi eliminate din text, așa cum visa Barthes, instanța auctorială exercită un control extrem de selectiv asupra modului în care experiența concretă este tradusă la nivel lingvistic. În mod semnificativ, jurnalul se încheie cu o interesantă reflecție a lui Italo Calvino privitoare la limbaj, în care se deplânge tendința de nivelare a expresiei, de uniformizare a semnificațiilor care devin obiectul comunicării. Având în vedere teza deconstructivistă conform căreia textul este cel care „îl scrie” pe autor, impunându-i anumite convenții de reprezentare, se poate concluziona că nevoia de a cizela/selecta trădează în fond un sentiment de alienare lingvistică. Radu Ciobanu își mărturisește preocuparea pentru procesul de lignificare a limbajului, generat de reproducerea *ad infinitum* a discursului propagandistic, cu precădere în ultimul deceniu comunist. În consecință, scriitorul român se confruntă cu o dublă criză: cea general-postmodernă, a des-centrării semnului lingvistic, a rușinii legăturii dintre semnificant și semnificat, și cea specific-totalitară, a de-semantizării semnului prin utilizarea lui pur convențională, în absența unei intenții reale de comunicare.

Soluția adoptată de Radu Ciobanu pare să fie apelul la termeni de specialitate și neologisme recente, care nu fuseseră integrate în arsenalul - destul de limitat, de altfel - al textelor de propagandă. Ca și alți confrăți, scriitorul aspiră la construirea unei lumi relativ autonome, în care actul creator să-și poată păstra identitatea, departe de presiunile din ce în ce mai incoerente ale sistemului totalitar. Prin ridicarea unor bariere atât la nivel strict lingvistic, cât și la nivel ontologic, se încearcă conservarea idealului artei pentru artă, într-o epocă în care Istoria intervine radical și adesea distructiv în formarea și dezvoltarea personalității creatoare.

Ceea ce atrage atenția în acest jurnal, dincolo de inerențele revizuirii și reformulării, este tonul de relatare onestă, netrucată a unei experiențe personale. Dacă sinceritatea nu rezidă în spontaneitatea limbajului, așa cum am sugerat anterior, ar fi interesant de identificat sursa acestei impresii care pune stăpânire pe cititor încă de la primele pagini. Aplicând în continuare principiile lui Barthes, trebuie să acceptăm că fiecare lectură are capacitatea de a produce un nou text și o nouă perspectivă critică. Astfel, la această primă lectură, aș putea spune că intuiția onestității autorului poate fi plasată în sfera empatiei - în mod evident, în anumite limite. Textul lui Radu Ciobanu invită cititorul la identificarea cu avatarurile unui scriitor în „luminoasă epocă de aur” - luminoasă cu precădere prin frecvențele întreruperi ale curentului electric, prin bezna „de tristă amintire” a străzilor, prin pustietatea dezolantă a magazinelor, prin calitatea proastă a hârtiei tipografice și mizeria generală a hotelurilor,

stațiilor de cale ferată și mijloacelor de transport în comun. Toate aceste detalii, aglomerate neglijent între două încercări de roman și o vizită „de lucru” la un liceu local, au un inconfundabil iz de autenticitate. Bineînțeles, limitată. Indiscutabil, construită - rezultat al unui efort rezizoral de decupaj, contrast, emfază. Evident, subiectivă, personală - în măsura în care cineva poate invoca un anumit drept de proprietate asupra unor realități comune, deși percepute diferit de fiecare individ.

Autentic pare, în egală măsură, sentimentul care oferă tonul dominant al relatării, fie că este vorba de dezvăluirea unor nefericiri personale (de pildă, despărțirea de Lizuca într-o gară pustie și înghețată), fie că autorul se pierde în admirație în fața unei Moscove (în mod ironic) percepute drept capitalistă. În permanență, undeva în fundal, textul se hrănește dintr-o disperare resemnată, o senzație de împotmolire labirintică într-un cosmos al istoriei din care nu poate exista nici măcar speranța unei evadări:

„...mă cutremur constatând că noi ne încapătânăm să stăruim în răspărul tuturor tendințelor și aspirațiilor actuale, precipitându-ne ireversibil în hăul unui dezastru total din cauza demenței unui singur individ și a irresponsabilității și incompetenței unei clici îngrămădite

cronica literară

în jurul lui. Mă aflu într-un moment în care nu mai văd nici o ieșire. Doar credința în existența aceluiași Principiu al Echilibrului Universal îmi mai întreține un firav sâmbure de speranță. Deși mă tem din ce în ce mai mult că, cel puțin noi, generația noastră, nu vom mai apuca să vedem sfârșitul.” (10)

Prin prisma acestei mărturisiri, realitatea evocată în jurnal poate împrumuta semnificație simbolică. Scriitorul insistă îndelung asupra lunilor de iarnă, cu disconfortul apartamentelor înghețate, cu paralizarea bizară a traficului pe străzile orașului, cu cinismul „hazului de ne-caz” din cele mai banale conversații. Această lume cufundată în ger și întuneric pare să sugereze metaforic o stare de spirit, familiară (cel puțin) oamenilor de cultură care s-au confruntat cu realitatea absurdă a unui sistem totalitar.

Jurnalul vorbește astfel de o hibernare a spiritului, încercând să inventeze noi legi morale pentru un timp ieșit din normalitatea timpului, pentru o epocă istorică ostracizată în afara Istoriei.

În addenda atașată la finalul volumului, scriitorul realizează o scurtă trecere în revistă a evenimentelor din perioada 1989-1990, într-o manieră diferită, eseistică, pe alocuri polemică, oferind în același timp promisiunea continuării acestui jurnal. Mărturisesc că mi s-ar părea extrem de interesantă comparația, deoarece ar pune în lumină, cel puțin parțial, măsura în care avatarurile creației - și, în același timp, autenticitatea scriiturii, stilul personal - poartă pecetea unui anumit moment istoric.

Morile veacului

Octavian soviany

Într-o **Istorie a literaturii române din Basarabia**, Mihai Cimpoi arăta că în anii '70 se configurează în poezia basarabeană o "generație de creație" (în sensul dat termenului de Tudor Vianu) cu o certă individualitate, dar și cu un program coerent în care se regăsește pragmatismul etic al promoțiilor anterioare, dar și "maximalismul estetic" ce constituie expresia unei conștiințe artistice superioare. Reputatul critic și istoric literar numește această generație "generația ochiului al treilea" (faimosul ochi al lui Shiva), care interiorizează viziunea, anulează tirania realului și stimulează deschiderea către posibil și către oniric.

Printre reprezentanții de marcă ai acestei promoții poetice se numără și Arcadie Suceveanu, al cărui volum antologic, **Corabia de la mansardă** (Editura Litera Internațional, 2003), conturează imaginea unei personalități proteice, aflate într-o permanentă și tulburătoare căutare de sine. Născut la 16 noiembrie 1952 într-un sat din regiunea Cernăuți, poetul va

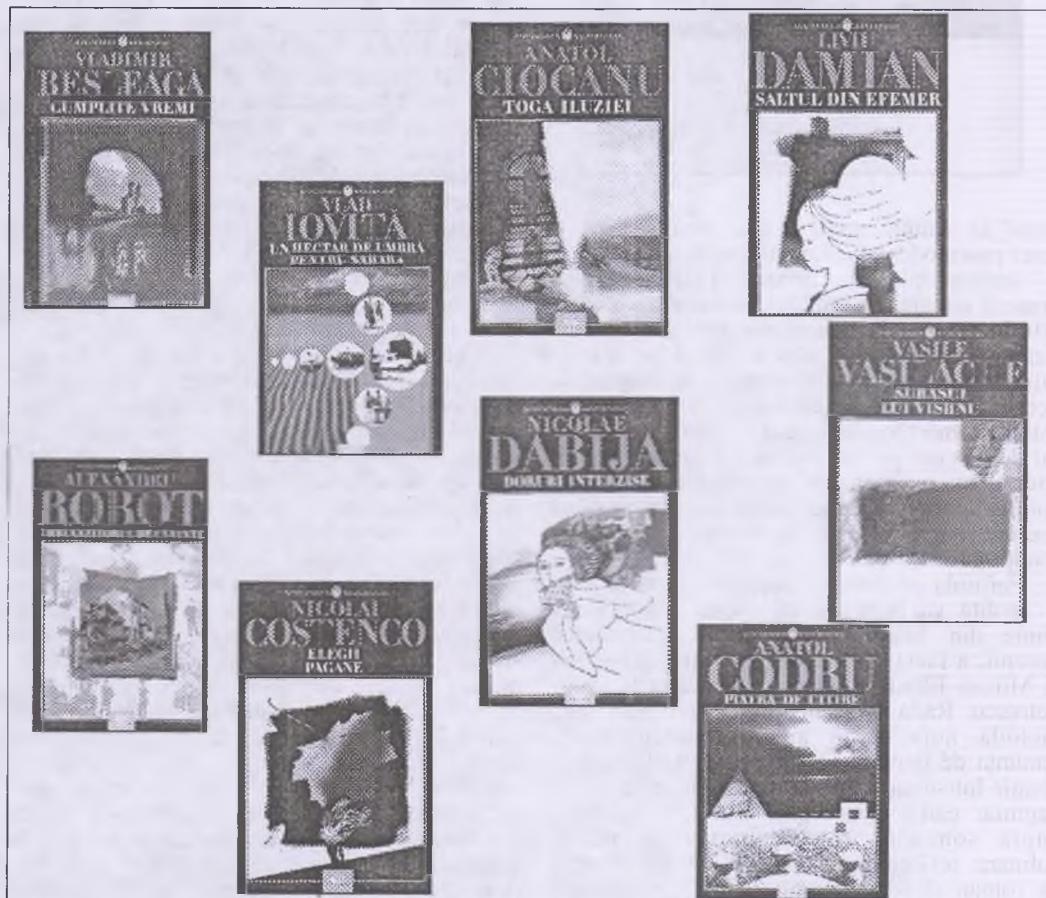
existența în spectacol și lumea în teatru, transformându-se, la rândul său, din "cavalerul tristei figuri" în "artistul blestemat" din mitologia decadentismului, ca în remarcabilul poem **Adio! Nevermore!**: "Trăim modern, murim în metru antic./ Murim de silă și murim oricum./ Și nici n-am reușit să fiu romantic/ Prin găurile acestui veac de fum./ Prieteni, nu mai arendați Colhide./ Pe-aici se-ntreabă-absint și indigo/ și poezia-n noi se sinucide/ Cu revolverul lui Arthur Rimbaud./ Sunt așteptat la o mazurcă veche/ În săli de camfor, la cea doamnă Nix/ Ce-mi va șopti ca târfa la ureche:/ Pe mâine seară, la Apocalips./ O, timp a fost și timp va fi și după/ Ce vom dansa, pe rând, la acest bal:/ Se va vorbi de mine ca de-o cupă/ În care-a fost, ba nu, n-a fost cristal./ Vechi continente se scufundă-n ceață/ Și nici nu știu dacă mă nasc sau mor,/ Oricum ne vom vedea în altă viață./ Adio! Pe curând! Sau Nevermore!":

Sincronizarea deplină a liricii lui Arcadie Suceveanu cu evoluția fenomenului poetic din România se realizează însă pe deplin în volumul **Eterna Danemarcă** (1995) în care, renunțând parțial la voluptățile sale de calofil înrăit, poetul pune în aplicare câte ceva din lecția post-modernismului. Acum, puseurile nostalgice-elegiace sunt cenzurate cu strășnicie, ironia devine sarcasm, iar autorul descoperă resursele grotescului și ale absurdului. Evocând o lume a dejecțiilor ontologice și a putregaiurilor morale, Arcadie Suceveanu apelează frecvent la poemul-parabolă, la alegoria greu descifrabilă,

saturată de simboluri cețoase, capabile să creeze aceea tensiune semantică specifică poeziei. Panoramele apocaliptice se desfășoară cinematic, în tempo de balet mecanic sau de pantomimă absurdă, versul are uneori cadențe dimoviene, absurdul terific e perfect integrat viziunilor coșmarești care se constituie în versiunea "neagră" a poetizării onirice: "- Fiecare cu apocalipsa lui./ ziceau unii, destui/ fiecare visându-și seară de seară/ o apocalipsă de lux așteptându-l la scară/ o apocalipsă philips cu video și bar/ o apocalipsă ediție de buzunar/ o apocalipsă verde, roz-bombon, în carouri// În băncile cu ferestre ovale ca niște zerouri/ se prăseau rublele cu guzganii/ «ce am de pierdut! doar anii, numai anii»" (**Peisaj cu o roțiță dîntată**). Există în asemenea poeme o anumită luxuriantă imagistică, discursul poetic înainteașă șerpuit, urmând parcă linia arabescului, gustul pentru spectacolar e deturnat spre burlesc, iar "drama barocă" din **Arhivele Golgotei** devine aici uneori farsă de iarmaroc. În cărțile sale ulterioare, poetul (deprins cu disciplina austeră a sonetului) va încerca să-și zăgăzuiască tocmai această torențialitate imagistică, optând - așa cum se întâmplă în volumul **Zaruri pictate** (2003) - pentru o lirică descarnată, severă, intelectualizată, unde efectul se realizează după tehnica "pachetelor de energie" produse prin concentrarea expresiei: "A îmbătrânit/ și turnul babel, săracul/ noaptea îl rod toate bolile/ și nu poate să doarmă// Îl iau în brațe și-l legăn/ ca pe-un copil:// nani, nani, turn bătrân/ hai adormi că, uite, afară/ se miște de zi// Vine ziua a doua/ primordială" (**Ziua primordială**). Această succesiune de ipostaze ale liricii lui Arcadie Suceveanu (care își conservă însă mereu percepția apocaliptică și gustul pentru spectacolul truculent) este marca unei căutări febrile de sine, a unui spirit care își refuză premeditat să se cantoneze definitiv în interiorul unei formule.

galaxia cărților

debuta în 1979 cu volumul **Mă cheamă cuvintele**, carte a unui suflet romantic și elegiac, care stăpânește la perfecție versul clasic și își revarsă sensibilitatea în caligrafii lirice ce mizează pe melopeea magică a cuvântului. Adevărata personalitate artistică a lui Arcadie Suceveanu se configurează însă mai ales începând cu volumul **Arhivele Golgotei** (1990) în care, fără a ieși decât rareori din tiparele prozodiei tradiționale, poetul dezvoltă (perfect în spiritul liricii românești a momentului) o viziune apocaliptică, descoperă nimicul lumii și nimicul cuvintelor. Născute din traumele unei sensibilități ulcerate de spectacolul lumii contemporane, panoramele apocaliptice ale lui Arcadie Suceveanu demonstrează însă, în același timp, un remarcabil simț al punerilor în scenă spectaculare, aparținând unui spirit eminentemente baroc ce are tendința de a converti apocalipticul în spectacol. De aici, fără doar și poate, voluptatea travestiurilor lirice, ipostaza predilectă a egoului poetizant fiind - așa cum arăta același Mihai Cimpoi - aceea a unui hidalgo medieval, care, îmbrăcat în costumul lui Don Quijote, se războiește cu morile veacului. Acum poetizările lui Arcadie Suceveanu oscilează între lamento-ul elegiac, care e pe rând deconcertat și nostalgic, și ironia fină prin care personajul liric se detașează de propriile sale fantasmagorii. Poetul teatralizează, se revarsă în gesturi patetice sau spectaculare, convertește

Nici un scriitor de dinaintea comunismului nu a trăit la noi în țară numai din scris - și e de văzut câți au realizat performanța în deceniile următoare. Unii dintre „interbelici“ au realizat câștiguri considerabile, dar de fapt ele se adăugau unor salarii, activități ziaristice sau unor funcții decorative, totuși remunerate. Nu au făcut excepție nici Brătescu-Voinești, nici Sadoveanu sau Rebreanu, ca să nu mai vorbesc de Octavian Goga, autori impuși lectorilor școlărești prin programa analitică. Alții, deși au fost publiciști prolifici și scriitori de netăgăduit succes, au avut o slujbă până la pensionare (E. Lovinescu, I. Minulescu, dar și Victor Eftimiu). Iar scriitorii de succes popular (Ionel Teodoreanu, Cezar Petrescu, dar și Octav Dessila sau C. Manolache) nu au realizat performanța, cu atât mai puțin rivalii lor mai tineri. Arghezi însuși, autor de revelare tardivă și om împovărat cu o casă grea, a fost nu doar un ziarist activ, dar și director proprietar de gazetă, apoi de tipografie, ceea ce-i anula statutul de liber profesionist. (După știința mea, nici măcar Mihail Drumeș, marele succes al afacerismului literar din anii războiului, nu a renunțat la slujba sa de „inspector“ din cadrul Ministerului Educației Naționale.)

Trebuie să ținem seama de ce însemna atunci succesul literar, care putea fi real, dar nu se traducea prin succesul de casă. Asupra acestui lucru m-a lămurit pe mine Mircea Eliade în singura noastră convorbire la Paris, în 1981, el dezmeticindu-mă asupra iluziilor

opinii

pe care mi le făcusem asupra „tirajelor“ din vechiul sistem editorial și a beneficiilor foarte modeste rezervate autorilor. El era considerat, în preajma și în timpul războiului, un autor pe care nu-l refuza nici o editură mai de vază, dar o ediție atunci însemna 2000 de exemplare și el nu a avut decât la **Maitreyi**, două și, dacă nu mă înșel, la **Nuntă în cer**. Ion al lui Rebreanu a înregistrat sub o sută de mii de exemplare până la moartea autorului, romanul fiind totuși unul dintre marile succese, nu numai prin valoarea lui. **La Medeleni** nu a realizat performanța pe care de asemenea nu a egalat-o nici un roman al lui Sadoveanu. Romanele cele mai cunoscute ale lui Cezar Petrescu au cunoscut câteva reeditări, în frunte cu **Întu-necare**, dar departe de tirajele fabuloase din comunism. Acesta n-a ținut seama de cererea legii și a oferitei, ci a impus un curs forțat cârților de tot soiul prin puzderia de biblioteci „populare“, prin lecturi obligatorii, prin prețurile scăzute, căci au considerat cartea prioritar un material de propagandă. Și, când au început să mai țină seama de realități și să urce prețurile, nu puteau „fixa“ prețul unei cărți de N. Ceaușescu la 8 lei și al uneia de N. Breban la 80. Așa că, și sub acest aspect, ultimii ani de comunism au fost ai echivocului și ai jumătăților de măsură. Începuse, adică, să se vorbească de rentabilizarea editurilor, dar fără să li se lase acestora libertatea de a-și alege autorii și titlurile, fixa tirajele, asculta de cererea pieței. Or, aceasta nu are legi inumane, sălbătice sau mai știu eu cum, ci inexorabile, implacabile, încât m-am mirat foarte mult citind în „Luceafărul“ un articol de domnul I. Crețu despre această problemă, pe care domnia sa o consideră a fi

Din povestea cărții (II)

alexandru george

apărut recent: *Viitorul cărții - amenințat de piață* („Luceafărul“, nr. 12/31 martie 2004). Piața nu amenință pe nimeni, necum viitorul cuiva, decât al falsului și imposturii, ea te avertizează asupra unui adevăr pe care te invită imperios să-l cauți. A te indigna împotriva ei e ca și cum, atunci când te împiedici și cazi pe stradă, eventual în nas, acuzi pe Newton și legea gravitației universale... Numai că, dacă n-ar exista aceasta nu ai putea nici să zbori, nici să alergi, nici măcar să pășești pe pământ.

O carte este un bun simbolic, dar și o marfă, pe care o societate analfabetă o consideră un obiect oarecare. bun pentru aprinsul sau întreținerea focului; pentru una și mai primitivă, ea poate deveni un obiect de altar, la care să se închine, fără a avea vreo idee de conținut, dar atribuindu-i-se puteri magice. Cartea a devenit o marfă încă din antichitatea greco-romană și producerea sau comercializarea ei a îmbogățit pe mulți (eventual, cu efecte după mii de ani), în epoci în care valoarea unei cărți devenise (cazul Evului Mediu) egală cu greutatea ei în aur. Odată cu Gutenberg, cartea a ajuns o afacere de masă, ieftinirea treptată revoluționând lumea și constituind surse mari de îmbogățire.

Intrucât comuniștii desființaseră piața liberă, treaba coborîse pe sub tejghea, pe din dos, la „negru“, care va să zică, adică la ceea ce mai putea fi economia de piață, unde erau valabile alte prețuri, nu cele iluzorii, zise „oficiale“. Eu am fost beneficiar al acestor operații subterane, care dublau comerțul de stat, corectându-i aberațiile, dar unii și-au făcut din asta o meserie. Îmi amintesc de o cunoștință a mea care m-a „servit“ în unele împrejurări, fiind responsabilă la o mică librărie și care și-a accontat un apartament din suma câștigat cu **Rebecca**, un roman vândut cu 250 lei, deși oficial era 17,50. dacă nu mă înșală memoria. Apariția **Istoriei literaturii...** de G. Călinescu a reprezentat o mare afacere pentru unii care i-au ajutat, totuși, difuzarea. Oamenii stăteau la coadă, uneori la două librării deodată, unde știau că s-a „băgat“ cartea și vindeau mai apoi cu supra-preț (așadar, cu adevăratul preț), care ajunsese a fi 3500 de lei la o carte care s-a vândut în librării cu 350 inițial, al doilea tiraj cu 500.

Cu toate „relațiile“ mele, nu am reușit să ajung în posesia tuturor cărților dorite, dar mi se întâmpla să am uneori noroc. Așa, de pildă, în fiecare an, ducându-mă la Târgoviște, la „Moștenirea Văcăreștilor“, când mașina făcea un popas la Răcari, țâșneam în Magazinul Universal și, la micul stand de cărți, găseam unele lucruri pentru care la București se bătea lumea. Într-un an, festivalul ținându-se iarna, am dat acolo peste **Galaxia Gutenberg**, din care am raflat toate cele zece exemplare disponibile. La București, în timpul sărbătorilor, de la Sf. Nicolae la Sf. Ion, am dăruit câte un exemplar familiilor la care am fost invitat, cadoul fiind primit de beneficiari cu urale!

Am cunoscut atunci un biet avocat pensionar care își petrecea diminețile la cozi

în fața mai multor librării bucureștene și achiziționa cea ce presimțea că va putea „specula“ mai târziu. El cumpărase mai mult de zece exemplare din **Călinescu**, cu gândul exprimat față de mine că-și va asigura ultimii ani de viață vânzând măcar câte o „bucată“ din cartea care ar fi trebuit să atingă prețuri fabuloase. Dar nu a fost așa. Cota acestei **Istorie** a fost adusă la normalitate când, imediat după Eliberare, s-a restaurat piața liberă de care se teme atâta domnul I. Crețu, adică cea normală.

Revenind la perioada de dinainte de comunism, adică aceea a libertății, să repet ceea ce am spus: nu cartea literară și nu cea românească stătea la baza câștigurilor marilor editori; faptul că numai ei i se organizau vitrine, lansări, întâlniri cu autorii, aceștia dând autografe era, în sensul bun al cuvântului, de ochii lumii, era un mod de a favoriza pe cel mai slab, mai neajutorat. Vitri-nele, care mie în copilărie și adolescență mi se păreau orbitoare, nu se organizau pentru vreun cod de procedură penală, nici pentru vreun studiu de agronomie, ci numai pentru autorii în viață români ridicăți la rangul de vedete, pentru că erau mai greu vandabili. (Ca o excepție, am văzut într-o vitrină pe vremuri **Manualul ofițerului de poliție** de col. Gabriel Marinescu, dacă nu mă înșel într-o vitrină a Librăriei Socec, una care nu edita nici pe departe doar lucrări literare.)

Scriitorii români mai beneficiau și de premii, pe care le acordau tot felul de instituții; dar și acestea ar trebui verificate, căci uneori erau pur formale (precum Premiul Goncourt, în Franța), altele foarte mari, cum fuseseră inițial cele ale Academiei și rămăseseră cele „naționale“, foarte târziu inițiate de oficialități, pentru a nu mai vorbi de cele ale Fundațiilor Regale. (Să ne gândim că Premiile scriitorilor tineri pe care le-au luat Cioran și Noica, iar mult mai târziu Geo Dumitrescu, Ion Caraion și Constant Tonegaru, constau în simpla editare a plachetei de versuri, plus... eventuala Glorie. Premiile Societății Scriitorilor Români, de care au beneficiat într-un an Mateiu Caragiale, Ion Barbu și Gh. Brăescu, se ridicau abia la o sumă egală cu cam trei salarii lunare ale unui profesor de liceu. Librării, editorii se aflau mai degrabă în defect, ei doar pentru a dobândi un anumit prestigiu sacrificau sume oarecare pentru a edita autori de prestigiu, dar puțin citiți ca N. Iorga. Baza încasărilor o constituiau manualele școlare, cărțile auxiliare învățământului, adică lecturile forțate, colecțiile „recomandate“ elevilor, care constituiau grosul cititorilor.

Spre onoarea vechii societăți, nici un autor român nu a rămas cu cartea needitată la maximum un an de când a scris-o. Că a încasat și bani mulți pe ea e mai puțin sigur; că a fost citită de „mase“, aproape niciodată nu a survenit minunea.

Licheaua

(poem regăsit)

Nu te lăsa pe o ureche domnule poet nu te lăsa pe tânjeală
îmi striga de la etaj doamna Chiot sau poate era câinele ei
jegărit niciodată nu îi deosebeam unul de celălalt
iar domnul Chiot
administratorul
ne făcea pramatii și vagabonți agăța anunțuri
josnice
la avizier scria cu litere mari analfabetul:

ALUNGAȚI PORUMBEI RĂTĂCIȚI

DIN CURȚILE INTERIOARE

PRODUȚIA LOR: TREI SACI DE GĂINAȚI

12 HOITURI &

O DROAE DE GÂNDACI

ÎN CAZ CONTRAR VOM ALERTA AUTORITĂȚILE

AȘA SĂ ȘTIȚI

După aceea venea la noi strigând:
Nu mai trântiți ușa bă japițelor că vă belesc
Nu mai trântiți ușa la lift că vă
belesc
Dar noi draga mea Vera desigur că nu îl luam în serios
stăteam cumiți și nedespărțiți ca două monede de un leu
pe șina tramvaiului așteptând cu nerăbdare 32-ul
poate se va schimba ceva în vicțile noastre îmi spuneai
și mai departe ne iubeam ca doi canguri de copaci eu mă băgam
în marsupiul tău
tu te băgai în marsupiul meu și era cald și bine
Când ne plictiseam și de asta sau când ni se făcea
foame
jonglam cu o pleoapă un iris și vreo două călcăie
ne aplaudau toți ce mai eram Vedete și se găsea câte unul
mai răsărit
câte un Mecena
care să arunce
o ciozvârtă în direcția pălăriei tale de paie
Așa ne-am căpătuit noi:
din jonglerii dragă Vera înainte ca tu să intri la mănăstire
Eu mă specializasem în catarism
în abisuri concrete și-n întunericul
supraluminos

claudiu komartin

astfel înarmat mă fandoseam pe la întruniri le
scoteam limba
angajaților de la metrou
citoream mănăstiri de maici și în mănăstiri le trimiteam pe
toate fetele cumiți de pe Mătăsari să mai plivească niște
remușcări la sfinții palizi din picturi
Cu băgare de seamă cultivam mătrăgună pe maidanul din
spatele blocului
eram într-adevăr foarte îndemânat:
suspendam poduri peste virtuțile desuete ale părinților mei
Îi priveam de pe pod le făceam cu mâna
ție-ți era milă de ei
Cum poa' să-ți fie milă de bestiile astea reacționare
ăștia ne sufocă de tot
urlam eu și mă fandoseam mai tare îi priveam cu superioritate
ca pe niște
gângăanii morale
Priviți cum mă destrăbălez atât de departe de voi prefăcuților
și filistinilor
ei boceau întruna: coboară odată de acolo iar
taică-meu își flutura pumnul
spre cer *Ai întors timpul împotriva ta zezecule*
ai întors timpul împotriva ta
tot tribul ne invidia
coborâți de acolo Claudiu și Vera țipau în extaz
vă îndeplinim toate cererile și toate dorințele
coborâți vă rugăm (asta înainte ca tu să intri la mănăstire).

aprilie 2002; septembrie 2004

„D

acă cineva ar ști să definească în mod clar ce este poezia, s-ar termina cu secretul și magia sa, mai mult, s-ar termina cu poezia însăși, ca subiect și ca obiect“ (F. Garcia Lorca).

Scriind, țintești în același timp a epuiza și a regenera obiectul scrisului.

Să nu ne înșelăm. Scrisul pragmatic, funcționaresc dă seama, în genere, de stabilitatea existenței, întocmind acte, liste, cronologii, oferind tot soiul de informații etc. Scrisul literar, din contra, oglindește precaritatea existenței, acea fluentă care scapă până și destinului, zice-se, suveran, silit a face concesii, până și morții care e o fixitate insuportabilă pentru conștiința noastră...

Derivat din obsesia sfârșitului, scrisul se vrea mereu un început. Își arogă, cu fiecare ocazie, o stare inaugurală. Perversitatea naivă a literaturii.

Scrisul: un antinevralgic care suprimă durerea de-a fi.

Te așezi undeva la margine, te faci mic, te ghemuiești spre a suporta asaltul marilor teme, în fața cărora infatuații, retoricii, grandilocvenții sunt cei mai vulnerabili.

memorii

La nevoie, exersezi și pe un singur bob de nisip.

Devii tot mai dependent de libertate, în chip paradoxal, întrucât libertatea ți se refuză progresiv.

Fisura ce apare pe neașteptate în discursul care pare așa de bine pus la punct. Micul abis care șovăie la început, spre a se lărgi tot mai amenințător, spre a înghiți în final totul.

Nu există perfecțiune ca proces, ci doar ca oprire. Iată de ce viața nu e niciodată „perfectă“.

„Un fierbinte salut - cum se formula pe vremuri cu asemenea prilejuri - celui de-al nouălea Congres internațional de umor care se desfășoară la Stuttgart, adică în Germania aceea planetar cunoscută pentru lipsa ei de haz. Celor indignați că azi, când tragicul își face de cap într-o lume unde se moare abundent, oameni de știință reprezentând știința răsului, numită Gelotologie, au insolența organizării unui Congres eminent ironic, poate că le va fi util să știe că «cea mai serioasă condiție» pentru a participa la lucrările diverselor secțiuni (cum ar fi: «Umor și afaceri», «Râsul și sistemul imunitar») a fost fixată în acești termeni: «Să ai la tine un nas roșu!». Pentru noi, românii, acest al nouălea Congres al umorului are însă un accent în plus. Noi,

Fișele unui memorialist

gheorghe grigurcu

când auzim de orice «al nouălea congres», simțim că ne ia și un fior necunoscut altor neamuri. Avem gelotologia ușor complicată“ („Dilema“, 2003).

„În București există o stradă care se numește *Făt-Frumos*. În apropiere, paralelă cu ea, este o alta numită *Ileana Cosânzeana* (ce destin tragic!... nu se întâlnesc niciodată). Pe amândouă le intersectează, însă, sinuoasa *Petre Ispirescu*“ (ibidem). Basm la scară edilitară!

Alt basm, la scară didactică (sau ceva care seamănă a basm!): „Amintind despre programe, am să evoc parantetic un episod nostim și totodată simptomatic. În primăvara lui '93 mă aflam la Cluj ca membru în Comisia Națională de limba și literatura română convocată pentru decongestionarea materiei predate la această inefabilă disciplină. Împreună cu președintele de atunci al comisiei, acad. Eugen Simion, s-au stabilit principiile și criteriile degajării conținutiste în proiectul noii programe, între care evitarea paralelismului, a reluării studiilor unor scriitori la clase ori în capitole diferite... Principiul a funcționat impecabil până la... Marin Sorescu, studiat separat ca poet și dramaturg, în total opt ore, în vreme ce lui Caragiale i se alocaseră doar șase ore. Cineva a adresat președintelui întrebarea: «Totuși, cine este mai mare, Caragiale sau Sorescu?», la care acad. E. Simion a găsit soluția. «Mai dați-i și lui Caragiale două ore!»“ (prof. Constantin M. Popa, în „Cuvântul libertății“, 2003).

Trec azi, 31 ianuarie 2004, pe lângă statuia lui Tudor Vladimirescu, emblemă a Târgu-Jiului. Am o fotografie făcută în fața ei, la finele anului 1940 ori începutul celui următor, care mă înfățișează, copil de patru ani, alături de părinții mei. Faimosul poet al târgului de odinioară, Constantin Delași, a immortalizat monumentul într-o „poezie“ din care Ovidiu Cotruș cita descori, cu savoare, un vers ce exprimă pasămite extazul în fața eroului cu sabia-n mână: „Și pășește parc-ar sta“ (oare de ce nu găsim nicăieri volumașul de stihuri cu coperta albastră a sârmanului bard, un pletos cărunt cu lavalieră neagră, pe care-l întâlneam pe aleile Parcului, în chip de fotograf ambulant, în anii aceluiași deceniu cinci? un volumaș prezent din abundență, pe atunci, în vitrinele librăriilor urbei). Cât de mult a îmbătrânit statuia Vladimirescului! Mi se pare că poartă un nimb de aer îngălbenit și cu certitudine a fost vandalizată, deoarece îi lipsește un basorelief de pe latura sudică a înaltului soclu stâncos (soclu potrivit cumva cu atmosfera frustră a Amarului Târg).

Poetul D.C. îmi spune la telefon (ianuarie 2004): „Eugen Simion va muri cu Adrian Păunescu de gât“. Și nici n-ar fi prea original, s-ar putea adăuga.

Mircea Ivănescu: un Bacovia proustianizat.

„Brigitte Bardot, una dintre cele mai înverșunate luptătoare pentru drepturile animalelor, i-a trimis, ieri, de la Paris, premierului Adrian Năstase o scrisoare deschisă, formulată în termeni extrem de duri, cu ocazia Congresului Internațional al Vânătorii, desfășurat zilele acestea la București: «După masacrarea câinilor comunitari, tocmai sterilizați de către fundația mea, vă faceți partizanul unui alt masacru, care dă țării dumneavoastră o imagine retrogradă și sângeroasă», scrie Brigitte Bardot. Amintindu-și de vizita pe care a făcut-o în România, în martie 2001, când lupta pentru protecția câinilor fără stăpân, celebra actriță franceză rememorează și discuția cu președintele Ion Iliescu: «M-a informat că sunteți președintele Asociației române de vânătoare și i-am răspuns, sub forma unei butade, în fața presei, că ar trebui să îl schimbe pe primul-minstru. Acum regret amaric că n-a făcut-o». Criticile lui Brigitte Bardot se extind de la persoana lui Năstase la felul în care autoritățile de la București își respectă promisiunile: «Propaganda dumneavoastră este lamentabilă și vizează eradicarea a două specii sensibile (lupul și ursul - n.red.), protejate de Convenția de la Berna, pe care România a ratificat-o. E drept că autoritățile române nu obișnuiesc să-și onoreze angajamentele. (...) Când m-am întâlnit cu sutele de români abandonati în mod laș în spitale și orfelinate, am avut de înfruntat o mizerie inimaginabilă, insuportabilă. Ne putem aștepta de la o țară care nu-și protejează nici bătrânii, nici copiii, să dea dovadă de respect pentru mediu?!» După ce atrage atenția asupra necesității prezervării faunei bogate, încă, a țării noastre, Bardot își încheie epistola cu un nou atac la adresa lui Năstase: «Nu aștept nimic de la dumneavoastră, decât să vă schimbați postul cât mai repede, astfel încât să pot găsi, în sfârșit, un interlocutor care să înțeleagă că natura nu este o rezervație de vânătoare pentru câțiva exaltați aflați în căutare de senzații tari.» („România liberă“, 2004).

victoria comnea

La hanul beiului, servitorii întinseseră covoare pe stradă și pe scara de la intrare spre marea sala de recepții. Bucătării începuseră deja să pregătească multe și rafinate feluri. Dineul se anunța grandios. În salonul restaurantului, reflexele vitraliilor desenau forme geometrice divers colorate pe fiecare masă. Ospătari apretați și aferați, cu mânuși impecabile, controlau atent farfuriile, tacâmurile și vesela. Cei din subordine ștergeau, înlocuiau, rearanjau executând orice indicație pe loc și în tăcere. Fuseseră comandate noi fețe de masă, vase,

cerneală proaspătă

seturi întregi de pahare pentru șampanie, sfesnice, lumânări albe, covoare, draperii, vase de ars mirodenii și flori. Meșterii tapițeri primiseră încă de la începutul lunii comanda de a înlocui catifeaua veche a scaunelor și a canapelelor cu una nouă. Ucenicii lustruiseră toată lemnăria, de la picioarele scaunelor până la tocurile ușilor.

Tropăind ritmic, având cărduri întregi de copii și gură-cască pe urmele ei, o strălucitoare gardă militară sosi cu puțin timp înainte de ora hotărâtă. Soldații își ocupară locurile de o parte și de alta a intrării principale, apoi încremeniră. Pentru că trăsurile și caii nu mai aveau învoire să circule pe străduțele din jurul hanului, amatorii de spectacol, becheri, văduvioare, conțopiști, tinere numai bune de măritat însoțite de servitorii, guvernante, frați, mame grijulii sau verișori dichisiți, se tot plimbau prin fața chipeșilor militari ruși într-un du-te-vino colorat și zgomotos.

Un rânșăș încă mai azvârlea cu tîmul după cerșetorii și câinii vagabonzi care călcau mereu covorul de la intrare, înjurându-i tare de Hristoși și de mame, când își făcu apariția primul sosit, Ibrahim Ali Efendi, un magistrat militar turc, urmat, la câteva minute, de Alexandru Sturza și de contele grec Kapodistrias, ambii din suita amiralului Pavel Ciciagov. Apoi, începură să curgă trăsurile cu blazoane imperiale, atelaje și zorzoane de lux. Personalitățile participante coborau în uniforme de gală, arborând însemne și decorații scilpitoare. Iosif Fonton, consilier de la Curtea Imperială, Mehmed Galib, ministrul de Externe al Sublimei Porți, Martar Zade, Abdul Halip Efendi, înaltul

Șampanie și diverse puncte pe i

cancelar al ienicierilor, contele Andrei Italinski, generalul Ivan Sabaneiev și restul persoanelor din subordine. Garda militară le-a dat onorul și un personal de elită, anume instruit pentru această zi importantă, i-a condus imediat, cu temenelele de rigoare, în marea sală.

Semnarea tratatului în numele Majestății Sale Sublime și Prea Puternice, împăratul tuturor rușilor, și a Fericirii Sale, puternicul sultan al otomanilor, se făcu într-o tăcere care vorbea destul de limpede despre regretul ambelor părți. Atât turcii, cât și rușii se gândeau cu nostalgie la perioada negocierilor. Trecuse la fel de repede ca și vacanța unor școlari fără griji. Grație generozității prințului Manuc, avuseseră parte de mese îmbelșugate, de vinuri, cafele, ciubuce și încă multe altele, după pofta inimii. Spre final însă, când soarele și adierea vântului prin ferestrele deschise uscau rapid cerneala risipită în coloane nesigure de semnături pe marile coli ale tratatului de pace, cei prezenți se treziră animați dintr-o dată de o grozavă pofta de șampanie.

- Marele dragoman al Înaltei Porți, Dimitrie Moruzi trecu ceva mai târziu, ca din întâmplare, prin salonul dineului oficial, gustând din specialitățile franțuzești. Dar fără chef. Îl înconjura un cerc de răceală, chiar dacă spiritele se încinseseră. Își mușca buzele și cerceta neliniștit fețele celor din jur. Era din ce în ce mai nesigur, deși căuta tot felul de argumente menite să-i redea încrederea. Recunoștea că cedase o parte din Moldova. În schimb, salvase restul. Acceptase o pace ușor nefavorabilă. În schimb, salvase Imperiul otoman de acel război mult prea costisitor. Sultanul și toți ceilalți ar fi trebuit să-i fie recunoscători. De aceea, nu înțelegea toate acele șoapte grăbite, surprinse între colegii turci, urmate de o tăcere suspectă. Se gândea apoi și la cei care plecau sau plecaseră deja. Omul lui de încredere, Andronic Stimo, pleca definitiv din principate. Secretarul îl părăsea în grabă, profitând de convoiul care îl însoțea pe Kutuzov înapoi, spre Rusia, chiar în ziua următoare. Prințul părăsise și el Bucureștiul încă de la începutul lunii mai. Mai ales absența acestuia îl umplea de panică. Dacă Manuc, omul care îi cunoștea bine pe turci, plecase tocmai la Brașov, acesta era într-adevăr un semn rău. Prințul multimos ceva. Dar ce? Privi iar în jur și frisonă. Pete de culoare din reflexele vitraliilor deformau trăsăturile tuturor. Probabil că și el arăta la fel. Ca un saltimbanc într-un mare circ.

Uralele mulțimii și strigătele soldaților din garda de la intrare îi anunțară sosirea celui mai important om din oraș, generalul Kutuzov. Cei prezenți se ridicară în picioare. Fu îndelung aplaudat și chiar ovaționat de către plenipotențiarilor ruși. Cei turci se limitară la câteva zâmbete firave. Dar fleacurile astea nu mai aveau acum nici o importanță. Generalul se simțea mai tânăr ca niciodată.

Cu o seară înainte, petrecuse în compania unei văduvioare durdului, care învârtea o negustorie pe cinste pentru ofițerimea rusă și nu numai. Era detașat și surăzător. Savoarea șampaniei îi consolida starea de bine și încrederea în viitor.

O delegație de boieri divaniți se precipită spre el, oferindu-i o tabacheră din aur destul de grea, de altfel, frumos lucrată, spuzită toată cu diamante și un discurs în limba franceză, cam dezlănat și agramat, din care Marele Komandir reținu doar recunoștința lor fierbinte pentru gospodăreasca administrare a țării. Un bun motiv pentru o nouă cupă de șampanie.

O răceală rebelă îl împiedică pe amiralul Pavel Ciciagov să fie prezent la semnarea tratatului, însă nimeni nu-i simți lipsa. Pentru toată lumea era clar că el nu dorea să asiste la ieșirea triumfală a generalului Kutuzov de pe scena românească a războiului ruso-turc.

Ledoulx mergea repede pe străzile orașului. Îl preocupa raportul pe care trebuia să-l întocmească după această preumblare de documentare din prima zi de pace. Serviciile secrete, Napoleon, Franța primiseră o greă lovitură prin semnarea tratatului. Auzea și acum cuvintele pe care Kutuzov i le aruncase, foarte tare și foarte clar, peste gulerul înalt al tunicii de gală brodat cu frunzulițe de aur: "Oh, dragă conte! Îmi pare sincer rău, dar cred că informatorii dumneavoastră v-au băgat într-un mare rahat".

În noile condiții, Ledoulx se temea și pentru poziția lui. Un Napoleon furios, exasperat, putea să nu mai țină cont de nimic. Se și vedea înlocuit cu cine știe ce alt favorit de moment. Trebuia să cântărească bine fiecare cuvânt al raportului.

Toate acele ghirlande și covoare atârinate la ferestre, toate făcliile și tombacurile care mai ardeau încă pe poduri, deși trecuse de ora prânzului, îl revoltau.

- Ce exces de zel! Ce risipă inutilă! Oamenii ăștia sunt ori nebuni, ori proști! Nu-și dau seama că au fost trași pe sfoară? Julien, care fusese luat în acest periplu păgubos, după opinia lui, la insistențele doamnei consul, pentru că se temea foarte tare, suspect de tare, după aceeași opinie, pentru viața soțului ei, nu se grăbi să răspundă. Asta nu mai intra în îndatoririle unui valet.

- Excelență, nu doriți să luați totuși o trăsură? Ați putea vedea mult mai mult și într-un timp mai scurt.

- Dar nu pricepi, Julien, că nu-mi este de ajuns să văd? Vreau să surprind reacția populației, vreau să află ce gândesc oamenii ăștia.

E nebun! concluzionă Julien. Și-o căută cu lumânarea.

- Au fost trași pe sfoară! repetă consulul pe un ton aproape isteric. Rușii le-au luat jumătate din principate - exagerarea îi dădea apă la moară - și ei atârână zorzoane de flori și țin aprinse focurile ca la o mare sâr-

Carnete maro - III

luni, 8 februarie 1988

*

- Îți dai seama că ești prea cinstit ca să mai fii și prudent.

*

- Îți scrii lui Mircea Petean: "(...) Scriitorii, vanitoși și neglijenți, răspund profund dezordinii și scandalului din mine, în timp ce femeile coagulează în tandrețe tot ceea ce nu pot vorbi. (...)"

*

- Se vorbește că Dan Petrescu a fost arestat. După un interviu acordat lui "Libération". Un alt admirabil intelectual care nu mai suportă ceva. L-ai întâlnit de câteva ori în anii din urmă. La P. Neamț, la Colocviile de proză, la Iași, pe stradă, pe caldura. Era și este foarte inteligent, cult. Eticismul său nu-i face decît cinste. Pentru că nu contează ce-l nemulțumește, ci faptul că își asumă toate riscurile vorbind. El crede că-l apără constituția. Tu știi că-l apără numai Dumnezeu.

P.S. - A fost eliberat (!), se spune, după câteva zile.

*

- Recitești poeme de Poe. Și în fiecare zi, fără grabă, noi pagini din **Oblomov**. Afară, cîinii vecinei latră. E aproape 22. Prințesa va veni mîine. O vei aștepta, o vei apăra, o vei mîngîia. Nu poate fi decît minunată.

8 februarie 1988

*

- (Într-o scrisoare către Ovidiu Nimigean:

Într-o noapte trecută, ascultînd o piesă *hard*, întimplător, intitulată **Da sfidania, tovarîș Gorbaciov**, m-am amuzat și am plecat cu Prințesa (...) pe străzi, ca să nu mai ținem minte nimic. Acum, Prințesa e la Iași. Că și vacanțele astea studentești nu pot ține cît o bucurie!

(sigur, toate premiile sînt mici imbecilități cu care vanitatea noastră se ia uneori de mîna cîte o zi!).

Să nu-ți închipui că profesoratul te va face mai fericit. S-a umplut țara de copii imbecili. Eu sînt convins că

Dumnezeu nu știe nimic despre toate acestea.)

marți, 16 februarie 1988

*

Prințesa. A venit într-o marți, la prînz. Obosită. A coborît din autobuz cu un zîmbet curat, tandru. Nu avea să plece la fel. Pentru că viața aspră din munți a început să-i tocească entuziasmele. Te-ai bucurat de venirea ei ca de proclamarea unei independențe. Frumoasă fată. O vor deforma năbădăile. Pentru că un răsfaț se poate alia cu o frivolitate. Tu o privești ca pe un miracol. O privești și te emoționează. Își păstrează farmecul. Și-l cunoaște. Este evident că mizează pe împărăția acestui farmec. Rătăcită într-o junglă, n-ar supraviețui. A trăit prea mult în seră.

Dar Prințesa nu e o aventură a bărbatului care poartă numele tău. Ea este în mod real o mare iubire. Numai dacă trăiești o furtună poți s-o înduri din nou. Și numai dacă ai traversat mari iubiri poți găsi nebunia unei mari iubiri. Trăiești atît de profund orele cu ea, încît, după ce pleacă, aproape că n-o poți aduna într-un chip aparte, separat. Mai multe "ticuri" ale ei îți spun că va pleca. Sigur, e liberă să plece. La 20 de ani, cel mai des, și un gard e minunat. O preocupă tot ce ține de dragoste: de la aforisme și almanahuri care vizează dragostea, pînă la reviste erotice și îmbrățișări prelungi, divagante. Inteligența ei se dispersează, însă, prea mult în astfel de lucruri. Sau poate că are dreptate: la 20 de ani nimic nu poate fi mai important pentru o femeie decît dragostea. Mai tîrziu ai să știi mai bine cît de profund trăiește ea, acum, povestea cu tine.

Zilele calme cu ea. Și nopțile. Era un februarie obosit. Cu voi obosiți. Te duceai la școală și nu puteai rămîne pînă la sfîrșitul programului, de dorul ei. Muzică multă. Și incapacitatea reciprocă de a face altceva decît să fiți unul cu altul. Lungi discuții. Nu ții s-o iscodești. Nu ții s-o păcălești cu ceva. O receptezi deschis, n-o judeci. Unele din articulațiile spuselor ei nu se leagă. Uneori i le semnaleză, alteori refuzi s-o mai faci. Va fi cum va fi. Poate că îți va părea rău c-a trăit prea mult în seră. Fiindcă viața ei (aranjată de alții) o

poate face să se întoarcă în seră. Are entuziasm, dar nu știi și cît curaj în opțiuni. O iubești, îți spui că e totul O.K. cu ea. Prezentul nici nu este altfel. Numai flăcăruile potențiale ei plecări se mai înverșunează uneori să te întristeze. Prințesa îți pune viața pe dungă. Pentru că e minunat și singur, dar și cu ea.

Carnea ei pleacă tîrziu în bătlăii. Uneori, constăți, își propune să nu uite că e carne. Are un chip angelic și simpla lui contemplare îți luminează toate simțurile, te liniștește profund. Un chip poate fi un truc, o pierzanie. Găsești uneori că nu are forță spirituală, că riscă să repete o existență feminină monocordă, oarecare, prefăcută, aliniată. E în stare. Dar e în stare și de o mare și frumoasă iubire. Femeile ca ea nu pot fi biciuite. Va fi mereu un bărbat care să-și dea viața pentru astfel de creaturi.

O privești pe stradă, pe aiurea. Are gust, evident. N-o studiezi. Dar e atît de frumoasă uneori încît pur și simplu absentezi, ești în mod firesc marginalizat. I-ai privit trupul. Poate că se va îngrășa. Știi că va și putrezi. Ai visat-o întinsă într-o groapă. Singură. Și tu singur. O aduseși acolo cu un automobil vechi, de epocă. Voi doi. Numai voi doi. A doua zi nu te puteai desprinde de imagina ei, acolo, întinsă în groapă.

Se arată incomodată profund de absența dușului, a băii. Și de necesitatea de a ieși noaptea afară pentru pipi. La început, la primele venituri, acele lucruri nu reprezentau un handicap. Entuziasmul. Acum, cînd multe lucruri se bosumflează în viața ta izolată, entuziasmul ei pare a se mai fi tocit. Știi că e în stare de orice, oricît te-ar asigura că nu va pleca.

Te-ai dus într-o seară la Poiana Teiului. Cu ea. La John. Nepotu' nu i-a prea plăcut, se pare. Pentru că vorbea moldovenește deseori. La câteva zile (sau ore) îți mărturisea că-și dorește o fată. În lunile din urmă își dorea un băiat blond ca tine. Tot în scrisorile din lunile din urmă: în mod repetat se răsfatase cu ideea de a veni profesoară de franceză sau engleză aici, în munți. Acum, într-o seară, la P. Neamț, ți-a mărturisit că n-ar putea sta aici, totuși. Desigur!

În mod evident, venirea ei în acest februarie n-a fost entuziastă ca-n alte rânduri. Au incomodat-o mai multe lucruri, mîncarea nu i-a prea plăcut, mama era tristă și cam grijulie cu ce să-i mai dea, vinul fierț i-a displăcut, n-a avut chef de ieșiri pe afară, de plimbări, a dormit mult și ziua, v-ați iubit cu prudență și rar, n-a mai contestat îndoielile tale firești în ceea ce privește rămînerea ei în poveste. E liberă. I-ai spus-o în mod repetat.

Lungi discuții pe marginea ideii de a pleca în USA. N-o crezi în stare să te prefere pe tine unei situații (inclusiv materială) mai bune. Rahatul și scîrba de la noi nu trebuie să mai mire. Și, de aici, firești dorințe de evaziune.

Ai privit-o trist uneori. Pentru că plecarea ei, știi, te va măcina și însingura cumplit. Te-ai gîndit la zilele cînd, noapte, n-ai s-o mai vezi, cînd nu-ți va mai rămîne nici măcar speranța c-ai s-o revezi, c-ai s-o strîngi în brațe și ai s-o privești în ochi.

Într-o seară, cînd acest sentiment te-a gîduit, ai ieșit afară ca să nu te vadă că lacrimi.

Ai iubit întotdeauna profund. cu un atașament devastator. Nu știi cum e mai bine, ești cum ești.

Au fost și o sîmbătă seara și o duminică la P. Neamț. Cu plimbări interminabile în acea seară. Bogdan Smeu Kirileanu era de negăsit (deși aranjaserăți la telefon să vă aștepte!), Radu la fel, Doina Iordăchescu de asemenea, iar la Adrian nu se putea sta, nu avea unde să plece, să doarmă. Abia după ora 24 l-ai găsit pe Bogdan la telefon. Și v-ați dus la el. Ea era atît de veselă că mergeți la el. Și atît de frumoasă.

Bogdan. Denisa. O crispă pe chipul ei. Nu poți comunica mai deloc cu Denisa. E țeapănă. Are ceva fixist în comportament. Bogdan, în schimb, deși ai lui erau la spital, a menținut un tonus adecvat.

Prințesa, dulce-dulce! O duminică întreagă de muzică. Nenumărate benzi. Casa lui Bogdan e un muzeu. Nu te-ai plictisit acolo. Și nici Prințesa nu s-a plictisit.

V-ați continuat gîndurile în marginea vieții voastre. Dacă asta poate fi numită, totuși, viață.

aurel dumitrașcu

Voia foarte mult să-și facă poze cu tine. Bogdan, fără prea mult chef, s-a executat. Veselia ei, gîdilismul, mereu un chip adorabil.

Într-o noapte, după ora 2,30, v-a trezit un șoarece. L-ai prins cu văturaiul, în televizor. Avea ochii nedumeriți, ca ai unui prost. Invazia șoarecilor continuă. I-ai auzit prin rafturile cu cărți și acest lucru te-a dezgustat profund. Îi vei căsăpi pe toți. Azi dimineață ai prins... trei. Ți-ai făcut cruce. Aliniați în capcană, ca niște cai la stănog. De unde or fi apărut (din nou; pentru că-n ultimii ani au fost, constant, foarte mulți șoareci!)? Poate că tot Bucureștii i-au trimis să vă pape.

Prințesa are motive să nu se simtă în apele ei aici. Și tu știi bine aceasta. I-o și spui, firește. Dar continui să crezi că, dacă doi oameni se iubesc în mod real și definitiv, absolut nimic nu-i poate despărți, oricît ar trece uneori și prin neplăceri. În fond, lucrurile care o incomodează nu țin de tine, ci de exterior și ar trebui să-și dea seama de aceasta. Nici tu nu ești mulțumit de viața pe care o duci, dar ce să forțezi (pe moment)?!

Sînt întrebări și nedumeriri de om îndrăgostit. Zilele cu ea sînt oricum fermecătoare și nu trebuie să-ți pară rău pentru nimic. Îți spui aceasta la două zile de la plecarea ei, cînd încă nu-i simți dureros absența. Peste zece zile lucrurile se vor schimba.

A plecat, din nou, cu acel tren de la 4 dimineața. Ați dormit câteva ore la Doina I. Este așa trist să lași o fată în tren, singură, și să te pierzi în noapte apoi!

Ți-a lăsat **Un taxi mauve** de Michael Déon, pentru a o citi. După 100 de pagini ești dezamăgit. Nu te prinde.

Există două posibilități doar: să ră-

mîna sau să plece. Numai consecințele afective sînt diferite. Logica ta nu se vrea infailibilă. O iubești mult.

marți-miercuri, 16-17 februarie 1988

*

- Noaptea în care ai prins un șoarece în televizor. Prințesa se trezise, dar nu deschide ochii. Ți-o amintești așa. Îți adusesse portocale, pentru că nu te atinsese de așa ceva în anul acesta. Ciorapii aceia cu flori, cum se poartă acum, trimiși de Stevan, îi veneau aproape bine. Avea picioare de seducătoare.

La Bogdan, rămași singuri în camera în care urma să dormiți, ridicați plapuma și peste ce dați dedesubt? O statueta de bronz reprezentînd un phallos uriaș, excelent executat, și o femeie care-l îmbrățișează pierdută. L-ați studiat împreună, plini de haz. Interiorul lui Bogdan, încărcat, cu tot felul de obiecte vechi și noi, cu un brad de Crăciun verde și încărcat, cu multe discuri, cu multe benzi excelente pe care le-ați ascultat ore în șir.

*

- A nins din nou. Minunat. Ninge mereu cînd ea nu-i aici. Degradarea morală națională continuă. Corupții sapă bulevarde tot mai largi. Puși în situația de a supraviețui, cei mai mulți își pierd demnitatea. Aceasta nu-i scuză cu nimic, firește. Dan Petrescu a trimis un eseu pentru "Libération". Un eseu admirabil! Atitudinea sa critică ar trebui urmată de cît mai mulți intelectuali. Pentru că e profund constructivă, pentru că e justă. A fi solidar cu oameni ca Dan Petrescu e o chestiune de caracter. Pentru că ceea ce se-ntîmplă la toate nivelele vieții de la noi a întrecut orice închipuire și orice limite ale suportabilității.

*

- Emisiunile de la TV sînt care de care mai nătăflețe și festive, iar programarea unor filme coreene de un proletcultism terifiant nu pune în evidență, o dată-n plus, decît găgăutismul imens practicat de oficiali. Este inadmisibil să fie atît de detestat un popor, atît de neluat în seamă de către cei care conduc. O rușine națională pe care istoria o va înregistra ca atare.

*

- Ți-e mereu greață. Și greața este evidentă în tot ceea ce scrii și faci. Continuă să te îndurereze profund tot ceea ce i se-ntîmplă rău acestui popor, acestei țări. Nu va fi niciodată altfel.

inedit

Valul blând îți sărută glezna,
Ești parcă primul om în Eden,
Te doare coasta și totuși
naște-mă,
căci oricum exist
dincolo de zborul pur al pescărușilor.
Dar glezna mea,
genunchii mei
sunt altfel,
sunt obosite
de prea lungul drum al astrelor
ce numără anii, zilele, clipele
și mai ales pașii.
Voi dansa
înainte de a învăța să merg,
Voi cânta
înainte de a învăța să vorbesc,
Dar naște-mă
căci uite,
soarele se ascunde.

Speranța nu moare toamna
când frunzele cad ca niște lacrimi
zdrobite de pleoapele norilor
și când răsăritul
cheamă asfințitul atât de repede
încât ziua devine o clipă.
Speranța nu moare toamna
căci cocorii pleacă pentru a se întoarce
și sufletele noastre
tânjesc mereu spre taina
ce le însoțește zborul
însetat de lumină.

Adiere de verde, de galben și roșu
adună comori de neprețuite visări.
Până când, oare,
vom șterge colbul de pe țeava puștii
ce tremură în mâinile
vânătorului de zimbrî,
sau cine va întoarce din drum
caravana rătăcită
în deșerturile mișcătoare?
Atunci când zborul frânt al săgeții
va învenina ținta,
vei săruta mâna
care a întins arcul.

Vreau să mă joc cu cuvintele,
Oricum, ele nu exprimă nimic,
au avut alții grijă să le golească de sens.
Pot să le îmbin la întâmplare,
căci ele nu se urăsc,
nu se resping,

gabriela bernath

fiecare cuvânt nu vrea decât
să nu fie singur.
Le-am așezat în cerc,
în formă de A sau de Z
L-am îmbinat pe "toate" cu "vise",
pe "da" cu "mințise",
pe "doare" cu "șoapte",
pe "trece" cu "noapte",
pe "vom" cu "trecut"
pe "noi" cu "început",
pe "eu" cu "tu", pe "da" cu "nu"
și astfel după ce am găsit câte o pereche
fiecărui cuvânt
am simțit gustul eternității.

În drumul către tine
nu mă poate opri nimic,
poate doar pietrele stârnite,
ce îmi rănesc genunchii
și coapsele
și umbra copacilor
de care mă sprijin.

În drumul către tine
nu mă poate opri nimic,
poate doar toamna
ce-mi învăluie ochii
în cenușiul norilor
și-n zborul frânt
al frunzelor ce cad.

Dar pietrele și toamna
nu mă mai pot opri,
căci trupul mi l-am lepădat
și am rămas gând
ce istovit ajunge la tine.

george gibescu

Cenzurat și ars

La 23 noiembrie 1970 am fost angajat lector la Editura Eminescu, având carnetul de muncă seria A.H. nr. 329413, eliberat la 3 decembrie 1970, grație vicepreședintelui Consiliului Culturii și Educației socialiste, prof. Ion Dodu Bălan, căruia îi fusesem student. La două săptămâni de la angajare, Ioanichie Olteanu, directorul Editurii Eminescu, mi-a încredințat două manuscrise aparținând lui I. Negoieșcu. **Moartea unui contabil**, conținând versuri, și **Lampa lui Aladin**, volum de critică literară, ultimul fiind respins de colegii mei de la secția de critică și istorie literară, Aurelia Batali și Liviu Călin, în calitate de redactor-șef, care se va dovedi nefast pentru o serie de scriitori, refuzai de Editura Eminescu și tipăriți la Cartea Românească, spre disperarea lui Ioanichie Olteanu (Acesta mai avea un redactor-șef pentru proză, catastrofalul Lucian Cursaru, secretar de partid, ulterior debarcat pentru că un copil rămăsese în străinătate, și înlocuit cu Bucur, un ins șters, de treabă, dar ușor manevrabil de cei doi cerberi, Călin și Cursaru, coșmaruri ale tinereții mele.)

istorie literară

Scrupulos, aplicat, documentat, am purces la lectura volumului **Lampa lui Aladin**, pentru că I. Olteanu îmi ceruse să-i dau prioritate acordându-mi cinci zile din șase „să lucrez acasă”, formulă încetățenită în mediul editorial. La o săptămână, i-am prezentat directorului următorul referat fără ca Liviu Călin, șeful meu direct, să se obosească să-l citească, repliindu-mi, onctuos, că trebuie să răspund la comanda lui Ioanichie, cum îi spunea toată lumea, un om, de altfel, impecabil în raporturile umane, cult și deschis la orice idee, oricât ar fi fost de fantastă: I. Negoieșcu, Al. Piru, Adrian Marino, Cornel Regman urmau să alcătuiască cea de-a patra generație maioresciană. Se știe că I. Negoieșcu a redactat, în 1943, **Manifestul Cercului de la Sibiu**, publicat în „Viața”, ca o reacție la imixtrunile ideologice fasciste și pășunite în literatura română. În **Răspunsul său la Manifest**, E. Lovinescu își exprimă speranța că Membrii Cercului literar vor forma cea de-a patra generație postmaioresciană („Viața”, 23 mai 1943), investindu-l pe I. Negoieșcu, în articolul **Planeta de scriitor tânăr**, drept șef al generației sale. I. Negoieșcu a onorat promisiunile debutului și, prin volumele ulterioare, **Scriitori moderni** (1966), **Poezia lui Eminescu** (1969), **Însemnări critice** (1970) a devenit un critic literar de primă mână, așezat în imediata posteritate lovinesciană, realizând o sinteză între lovinescianism și călinescianism. Critica profesă de I. Negoieșcu e una artistică, sau, cum ar spune Thibaudet, „o critică în care judecata păstrează mereu neatinsă însăși floarea senzației, în care finețea ideii juste se confundă cu desăvârșirea unei plăceri alese”. S-a remarcat, pe bună

dreptate, faptul că în scrisul lui I. Negoieșcu, percepția densității estetice a operei reprezintă o experiență traversată până la abandonarea în cuvântul revelator, caracterizant. El este, indiscutabil, un analist profund și degustarea literaturii se face cu instrumentele cele mai fine, opera artistică fiind demontată în microstructuri și semnificații deosebite, în vederea recreării ei. Judecățile de valoare sunt exemplare. I. Negoieșcu este un critic deschis tuturor modalităților artistice, se mișcă ușor în jurul poeziei, prozei, dramaturgiei și criticii literare, servit permanent de un instinct creator, dublat de o cultură artistică și filosofică solidă. Cine citește mai atent volumele sale - **Scriitori moderni**, **Poezia lui Eminescu**, **Însemnări critice** și prezentul **Lampa lui Aladin** observă imediat că studiile sunt gândite în vederea unei **Istории a literaturii române**. Ambiția criticului și istoricului literar e de a investiga fenomenul literar românesc de la origini până în contemporaneitate (exageram puțin, pentru că I. Negoieșcu nu frecventa literatura veche, ordonând Istoria de la moderni), dând astfel efortului critic, pe urmele lui Călinescu, Lovinescu, Piru, aura unui orgoliu național. I. Negoieșcu analizează literatura noastră în perspectiva literaturii universale, altfel spus, confruntă valorile raționale cu cele universale pentru a dovedi perenitatea lor. În orice studiu luat la îndeplinire din volumele publicate sau din **Lampa lui Aladin** se subliniază ca notă dominantă a literaturii noastre continuarea tradiției autentice, fără să se neglijeze reliefașul aspectelor inovatoare sub unghiul sensibilității și al tehnicii artistice. Așadar, avem în scrisul lui I. Negoieșcu o concepție dialectică asupra conceptelor de tradiție și inovație, care-i oferă o posibilitatea de a pune în valoare o literatură ce înscrie în planul universalității un profil românesc distinct.

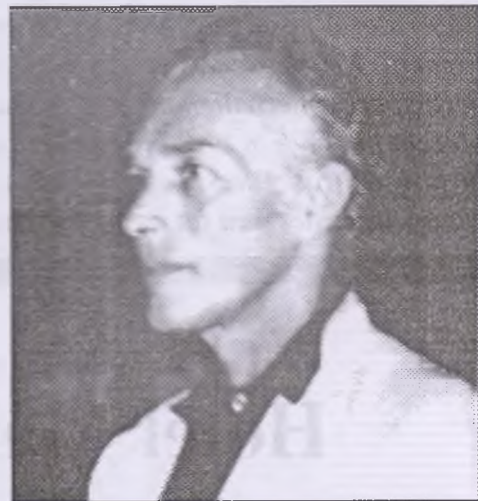
Lampa lui Aladin conturează un profil dintre cele mai revelatoare în critica literară românească, atingând și, uneori, depășind virtuozitatea din volumele precedente.

În prima secțiune - **Analize și structuri** - sunt inserate studiile despre Hortensia Papadat-Bengescu, Lucian Blaga, Mircea Eliade, Eugen Ionescu, Dan Botta, M. Blecher, Radu Stanca, Ioanichie Olteanu, Șt. Aug. Doinaș, Ben Corlaci, Nichita Stănescu, N. Breban, D.R. Popescu, N. Balotă, Ovidiu Cotruș, N. Manolescu, scrise la o temperatură critică înaltă.

Un prozator recent redescoperit ca M. Blecher își găsește în I. Negoieșcu un interpret fin și, am zice, ideal dat fiind scriitura aparte din **Întâmplări din irealitatea imediată**, **Vizuirea luminată**, **Inimi cicatrizate**, **Corp transparent**. Criticul cercetează formele specifice ale experienței existențiale în opera lui Blecher, posibil de a fi rezumate la o serie de constante formale - precaritatea materiei obiectuale (conștiința dureroasă a obiectualității), haosul material (obiectual), tentația și oroaia putreziciunii, murdăriei și gelatinosului, tentația lichidului și fluidului, umezeala, decorul, feericul (visul), neantul, „atmosfera”. Inventarierea elementelor universului lui Max Blecher, urmărirea lor pe toată suprafața operei, reliefașul punctelor de interferență între opera lui Blecher și filosofia existențialistă ne

determină să vedem în studiul lui cea mai serioasă analiză întreprinsă până acum asupra autorului **Întâmplărilor**, superioară exegezei lui Dinu Pillat.

Intenția criticului în studiul consacrat prozei lui Mircea Eliade e de a descoperi eminescianismul unor povestiri ca **Domnișoara Christina**, **Șarpele**, **Secretul doctorului**

i. negoieșcu

Hönigberger și Nopti la Serampore, unde trece fantasticul din **Luceafărul**, **Strigoii**, **Sărmanul Dionis**, **Cezara**. Se subliniază, de asemenea, faptul că în literatura lui Mircea Eliade apare, pe lângă realul estetic, înțeles în spiritul lui N. Hartmann, drept stratul ontologic specific operei de artă - realul imaginar al naturalismului și realul imaginar al irealității magice sau onirice.

Opera lui Lucian Blaga e investigată numai sub un singur aspect - erotic - remarcându-se că „asemenea filosofului din vechimea îndepărtată, dragostea este pentru Blaga sensul ascuns al Totului, încât printr-înșa omul se supune unor prevederi mai fundamentale decât biologicul, decât organicul, coborând la elementele de bază, la mineral”. I. Negoieșcu găsește trei trepte ale cântării dragostei la Blaga: dilatarea cosmică, miracolul germinației și umanizarea erosului.

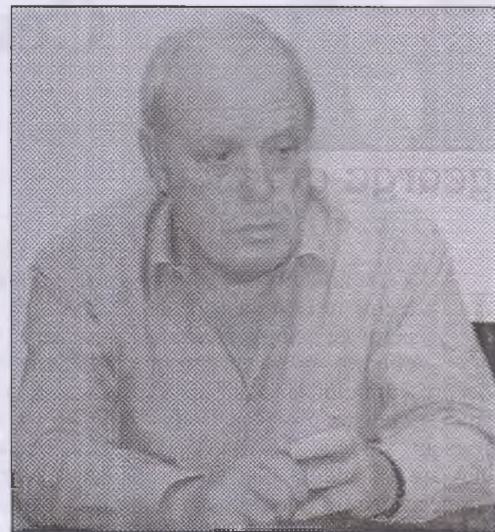
Dovada comprehensiunii criticului pentru dramaturgie o constituie studiul **Radu Stanca și simetriile**. Punctele de incidență între dramaturgia lui Stanca și lucrările unor scriitori universali, de la Sofocle și Tirso de Molina la Goethe și André Gide, sunt cu finețe puse în relief.

Precizăm că I. Negoieșcu stabilește paralelisme între literatura română și universală, nicidecum influențe de aspect epigonic. Raportările la literatura universală nu se fac niciodată în dauna originalității literaturii române.

Caracterizări, elevat formulate, se găsesc în studiile consacrate poezilor - Ioanichie Olteanu, Șt. Aug. Doinaș (considerat un plutonic), Ben Corlaci și Nichita Stănescu, unde, pe lângă finețea analizelor, remarcabilă e înscrierea autorilor studiați într-o familie de spirite ce cuprinde pe Eminescu, Macedonski, Blaga, Camil Petrescu etc. La prozatorii contemporani ca N. Breban, D.R. Popescu, tangențial la Fănuș Neagu și Al. Ivasiuc, se observă tendința de a înlocui, din rațiuni estetice, vechile structuri anchilozate ale prozei cu altele moderne în care accentul cade pe realitatea conștiinței, pe durata concretă și pe elementul halucinatoriu.

antónio lobo antunes:

Scriitorul portughez António Lobo Antunes, de două ori nominalizat pentru Premiul Nobel și căruia i s-a dedicat, la București, o Masă rotundă cu participare internațională sub motto-ul „Scrisul apără de suferință“, este prezent periodic în presa din țara sa cu mici bijuterii denumite „cronici“ care, în tușe delicate, dar profunde, când ironice sau zglopii, când melancolice și chiarperate, sunt tot atâtea deschideri spre marile sale romane.

Hotel Mailberger Hof

Camera e mare, cu reproduceri de tablouri în rame sculptate. Mobile imitație de vechi, două sticlute de Sankt Leopold pe un șervețel pătrat. Și patul i s-a părut prea mare, parcă ar fi servit, în noaptea precedentă, la priveghiul unui cadavru demn. De altfel, privindu-l, a avut impresia că zărește un domn cu pantofi de lac întins pe cuvertură, cu crucifix între degete și fața acoperită cu o hatistă. De la fereastră se vedea Annagasse. O stradă fără automobile și un restaurant italianesc la treizeci de metri. Când și-a aruncat iar privirea spre pat, după ce a închis fereastra peste Annagasse, domnul cu pantofi de lac dispăruse. Dar rămăsese urma corpului pe cuvertură. A luat pixul verde care ținea tovarășie vinului și a început să completeze cartonul pentru micul-dejun, cu o gaură în partea de sus destinată clanței de la ușă. A ezitat dacă să pună două persoane sau una, din cauza cadavrului. S-a decis pentru o soluție intermediară și a cerut 2 Eier im Glas (2 ouă la pahar): treizeci de șilingi nu-s mare lucru. În plus, austriecii sunt amabili: un carton proclama *Wir sind immer zu Ihren Diensten* (suntem mereu la dispoziția dumneavoastră), iar doamna de la recepție, cu ochi machiați în spatele ochelarilor, i-a oferit un surâs binevoitor de mătușă, pe deasupra planului Vienei. Wien. Un oraș inodor și imponderabil, care-i amintea vag de Paris, dar în mai ușor, mai suav, mai intim. Textura de porțelan a pielii fetelor îl emoționa, mai ales când răsetele se spărgeau ca niște pahare de sticlă. A sfârșit de scris cartonul pentru micul-dejun. I-a atârnat afară și s-a gândit să se culce: amintirea defunctului cu pantofi de lac l-a reținut. Există un fotoliu în fața televizorului și treizeci și șase de canale. N-a pus sonorul, din respect pentru moarte. Prima sticlută de Sankt Leopold, cu un palat imprimat pe etichetă, i s-a părut a avea gust de apă de gură, astfel că

n-a destupat-o pe a doua cu deschizătoarea metalică. Telefonul deținea înfățișarea amenințător de tăcută a lucrurilor zgomotoase când nu fac gălăgie. Un ceas electric, cu cifre roșii, anunța 22.34. O Fecioară cu pleoapele lăsate în jos ocrotea un Prunc Iisus și un prieten dolofan în fața unor crengi spectrale și a unui cer de furtună. A numărat degetele de la picioarele Pruncului Iisus și ale prietenului dolofan și l-a enervat că erau câte trebuia. Deși avea cel mult trei, patru ani, prietenul dolofan suferea de monturi. Pesemne că era ceva apreciat pe vremea pictorului. Întorcând capul spre stânga, s-a întâlnit cu sine în oglinda dulapului. A profitat ca să se plaseze din profil și să-și evalueze burta. A strâns mai tare cureaua și a evaluat-o iar. Pe lângă burtă, l-a plictisit și faptul că puloverul nu se potrivea cu cămașa și nici cămașa, nici puloverul nu mergeau cu pantalonii. S-a văzut bătrân. Ceasul trecuse de la 22.34 la 22.43 fără ca el să-și fi dat seama. Ba nu. 22.44. A luat meniul cu fotografia unor legume variate, *und so gesund* (și atât de sănătoase), o piperniță și o sosieră, i-a parcurs paginile, a ajuns la Rahmgulash, a renunțat. *Ramgulash mit Serviettenknödel* (gulaș cu smântână și găluște). A sprijinit din nou lista de bucate de veioză, iar ceasul, implacabil, 22.49. Și-a dorit, fără să înțeleagă de ce, să găsească o Biblie pe noptieră. Nu a găsit. A profitat ca să citească instrucțiunile în caz de incendiu, cu desene explicative. Ultimul arăta o femeie fumând culcată, cu ținuta acoperită de o cruce roșie. *Rauchen Sie bitte nicht im Bett* (Vă rugăm să nu fumați în pat). A aruncat o privire spre cuvertură: domnul cel demn, respectând instrucțiunile, nu fuma. Poate dacă i-ar ridica batista de pe față. A ridicat-o. Adică a avut intenția, dar când a luat batista, cuvertura fără nimeni. 22.55. Scene câmpenești în alb-negru, într-o gravură dublă lângă baie. În cea din stânga o pereche de vânători cu

pușca pe umeri și copaci foarte înalți. În planul din fund o clădire cu aspect de părăsire. Pe gravura din dreapta aceeași clădire din alt unghi, aceiași copaci. oameni pe ici-colo. Legenda era identică la ambele - *Promenade de publique d'Vienne* - cu litere fantezi. Poate că Vien. fusese un soi de fermă în 1779, de vreme ce sub legendă se proclama a fi fost desenată, *d'après nature*, de Laurent Janfche, elev al celebrului profesor Brand. A rămas să mediteze la cine o fi fost celebrul profesor Brand, a cărui celebritate trebuie să se fi risipit ca fumul în 1780. Sau 81. S-a hotărât să-și noteze, ca să nu se uite și să întrebe la recepție a profesorului Brand, pentru care promenada publică a Vienei lua proporțiile strării ale unei perspective de provincie. Doamna cu ochii machiați în spatele ochelarilor îi va explica totul cu un aer didactic de bibliotecară, înainte ca el să iasă să fac o plimbare cu tramvaiul în centrul orașului. La fel, nu putea înțelege de ce sâpnelul din baie se numea Ginkgo Classic. L-a încercat și i-a rămas pe mâini un miros de cedru. De altfel, se vedea imaginea un. cedru pe Ginkgo Classic și, în clipa aceea, a dat peste trei nimfe pe perete. într-un soi de dans, ridicând degetele împreunate în poze statice, desculțe pe gazonul întunecat. presărat cu petale de diverse culori. Nimfelor, acoperite de văluri transparente, nu le-a acordat nici un pic de atenție, în special celei care purta un colier cu un ciorchine de struguri micuț în centru. Dacă ieșirea de urgență este plină de fum, închideți ușa și rămâneți în cameră. Faceți-vă remarcat la fereastră. Așteptați venirea pompierilor. (*Sollte de Fluchweg durch Rauch versperrt sein: Tür schliessen, im Zimmer Bleiben. Am Fenster bemerkbar machen. Feuerwehr abwarten.*) Cine să remarce ceva la nr. 329? Aprop. de 329, ceasul electric 23.27. Pruncul Iisus și prietenul dolofan 5 degete la fiecare picior. Adăugându-le pe-ale celor trei nimfe, 50 de degete în total, ca să vorbim doar de cele de la genunchi în jos. A luat deschizătoarea metalică și a destupat a doua sticlă. Avea tot gust de apă de gură, dar i-a diminuat frica de moarte.

António 56 1/2

Ceea ce numim de obicei circumstanțe și nu-s altceva, pur și simplu, decât ce consimțim ca să facă din noi viața și oamenii, l-au obligat tot mai mult să reflecteze asupra sa. La douăzeci de ani socotea că timpul îi rezolva problemele: la cincizeci își dădea seama că timpul devenise problema. Jucase totul pe actul de a scrie, servindu-se de fiecare roman ca să-l corecteze pe cel anterior, în căutarea cărții pe care nu avea s-o mai corecteze niciodată, cu atâta intensitate încât nu reușea să-și amintească evenimentele care avuseseră loc în timp ce le producea. Această intensitate și această muncă făceau ca să nu sufere altă influență în afară de a sa proprie, nici să-și erijeze ca model ceva în afară de sine, deși ajunsese astfel mai singur decât o haină uitată într-o cameră goală de hotel, când vântul și deziluzia bat, noaptea, în oblonul pe care nu l-a închis nimeni. Fără să cunoască tristețea, știa ce era disperarea: propriul său chip în oglindă la bărbieritul de dimineață sau, mai curând, nu un chip, frânturi de chip reflectate pe o suprafață agitată, incapabile să construiască prezentul, restituindu-i fragmente desprinse din trecut care nu se îmbinau între ele

(după-amieze în grădină, șpilhozeni, tricicluri)

și transmițând mai degrabă un simțământ de înstrăinare decât o amintire emoționată, despre care se presupune că-i ajută să viseze pe cei care nu au curajul să viseze fără ajutor.

Eticii de consum a celorlați le contrapunea o etică de producție, nu prin cine știe ce soi de virtute

(nu posedă virtuți)

ci fiindcă era incompetent să utilizeze mecanismele practice ale fericirii. Disprețul pentru bani provenea dintr-o malformație fără nici o înrudire cu dragostea de sărăcie. Privea contul din bancă precum cărțile neinteresante stivuite în fundul casei: într-o zi, dintr-un impuls de igienă, va vinde bancnotele la kilogram.

Aprecierea scriitorilor tineri și a aspiranților la scris care îi trimiteau manuscrise și scrisori îl nedumerea: cum să înțeleagă că există femei și bărbați dispuși să trăiască, zilnic, în suferință și angoasă? Niciodată nu decisese că va scrie cărți: ceva sau cineva îi impunea să le scrie și mulțumea Domnului că cei la care ținea erau ființe libere și îl priveau cu acel soi de indulgență care se acordă cuiva care a pierdut un braț sau un picior în serviciul unei cauze nesăbuite. Prietenii aveau tendința să-l ghideze cu mâna amabilă cu care este călăuzit un orb, avertizându-l în legătură cu

denivelările străzii, convinși că era înzestrat cu o inocență lipsită de sprijin care-l lăsa, fără apărare, la cheremul a aproape tot și, mai cu seamă, la cheremul său însuși. Dacă s-ar fi putut, i-ar fi luat bretelele și cureaua, cum li se iau deținuților ca să fie împiedicați să fugă cine știe unde sau să moară din neatenție, de vreme ce nu era în stare să distingă între zahăr și nisip și nici între diamante și sticlă, ocupat fiind să graveze cuvintele atât de profund, încât se puteau citi, ca în Braille, fără ajutorul ochelarilor. Cu degetul alunecând peste rânduri și simțind focul și sângele. Ca să simtă focul și sângele era necesar ca el să ardă și să sângereze. Vor fi știind aspiranții la scris ce preț se plătește pentru o singură pagină? Care e diferența dintre pur și impur? Când trebuie să lucrezi și când să te oprești din lucru? Că succesul nu valorează nimic, mai întâi fiindcă ne aflăm deja altundeva și, în al doilea rând, deoarece calitățile sunt, mai totdeauna, defecte mascate și e necinstit să ne simțim satisfăcuți de laude aduse unor defecte iscusit ascunse? Vor fi știind aspiranții la scris că a nu atinge ce dorim este, în cel mai bun caz, triumful nostru amar? Că romanul încheiat ne-a lăsat prea epuizați ca să ne aducă bucurie și că spaima de a nu reuși următoarea carte începe, chiar imediat, să ne tulbure?

După-amieze în grădină, șpilhozeni, tricicluri. Acum, când timpul a rezolvat problemele și a devenit

el, timpul,

problema, a observat că fiicele lui s-au transformat în femei și că se făcuse noapte. Dar, cu puțin noroc, poate că va lăsa după el o urmă, nu umbra sa, nu o memorie: doar ceea ce, cât mai profund, ascundea în sine: ceea ce avea în plus față de ceilalți. Și atunci când va sosi ora, va putea să se culce în pace, să închidă ochii, să doarmă: până la urmă va fi devenit doar egal cu voi.

Prezentare și traducere de
Micaela Ghișescu

literatura lumii

Atacuri împotriva Americii

meditații
contemporane

ton crețu

Acesta este titlul unui cântec jucăuș, în mare vogă la începutul anilor '50, interpretat de Renato Carosona, care satiriza tendința unor conaționali de a imita stilul de viață adus de trupele de GI's staționate în peninsula. Să bei whisky cu soda era perceput atunci ca un obicei pur american și taxat ca atare. Periodic, lumea muzicală îl omagiază pe Carosona lansând noi versiuni interpretative ale celebrei sale melodii *Mambo Italiano*, care s-a bucurat odinioară de un succes enorm - inclusiv la noi.) În anii de după război, sentimentul antiamerican, răscut, pare-se, chiar a doua zi după 9 mai 1945, lua și forme mai ușoare, mai umoristice, în afara unor *graffiti* imperative cu "Yankee go home!!!"

Astăzi, tonul mesajelor antiamericane s-a înăsprit, spiritul contestatar a devenit mai dur. Zilele trecute, am citit declarația unui scriitor britanic: "Eu sunt antiamerican," spunea senin, tranșant, superior, respectivul romancier invitat toamna asta la Neptun. Lasă că o asemenea poziție adoptată pe pământ străin este o probă de impolitete crasă față de gazde - ceea ce, venind din partea unui subiect al Majestății Sale constituie în sine un motiv de uimire. Firește, un scriitor poate nutri sentimentele cele mai diverse, ca orice om, chiar dacă ele nu sunt pe placul tuturor, inclusiv de antipatie față de America. Ceea ce găsim de prost gust în această mărturisire nu este, în sine, faptul că Jonathan Coe, fiindcă despre el este vorba, și-a ales o întregă țintă drept țintă a resentimentelor sale, ci că acesta nu este câtuși de puțin un fapt curios. Statele Unite nu se mai bucură, de peste o jumătate de secol, de simpatie printre occidentali, ca să nu mai vorbim

despre orientali. Ce-i drept, nu este prima oară că America face o proastă alegere în materie de politică externă. Ceea ce mi se pare de gust îndoielnic este ușurința, seninătatea cu care se clamează atari (re)sentimente concentrate nediscriminat.

Se spune că, una peste alta, cantitatea de prostie existentă în lume rămâne constantă. Probabil că și în cazul urii lucrurile stau asemănător. Până la căderea Zidului Berlinului, Marele Urs sovietic absorbea, împreună cu Statele Unite, masa totală de antipatie prezentă pe glob. Acum a rămas în seama Americii să și-o asume, singură, în întregime.

Ciudat mi se pare că acest sentiment nu stârnește nici o reacție de contrarierate. Dacă îndrăznești cumva să te pronunți anti-eschimos, să zicem, te poți trezi cu o condamnare penală; a te recomanda sus și tare antiamerican nu doar că nu aduce după sine nici o sancțiune, dar chiar este de bon ton. Să recunoaștem că trăim vremuri stranii.

Dacă Jonathan Coe doar își declară ura față de Statele Unite, alții lansează, prin cărțile lor, adevărate manifeste anti-americe. Este și cazul lui Edward Behr, ziarist francez, autorul unei cărți, **America înfricoșătoare**, care-și propune nici mai mult nici mai puțin decât să prezinte cât se poate de unilateral o țară. Firește, oricine poate scrie o carte monocordă despre orice țară. O Americă înfricoșătoare nu exclude deloc existența unei Românie înfricoșătoare. Nimic mai simplu decât să strângi între cele două coperți ale unui tom informațiile publice despre cele două mineriade, despre copiii străzii, despre prostituție, despre înmulțirea alarmantă a cazurilor de narcomani, despre mafii, despre mica și marea corupție *et j'en passe...* Dar, oare, aceasta este România? Sau numai asta?

Cui i-ar folosi o carte ca **America**

înfricoșătoare nu este greu de presupus, având în vedere contextul geopolitic actual (departe de mine gândul că acest eseu a fost scris la comandă!). Ar mai trebui subliniat un aspect: titlul în original al cărții lui Behr este **Une Amérique qui fait peur**, altfel spus care "sperie", și nu "înfricoșătoare", ceea ce este altceva. De ce a simțit traducătorul/editorul nevoia să îngroașe titlul este greu de spus.

Christine Ockrent, și ea ziaristă, mult mai cunoscută decât Behr, și ea cu o bună cunoaștere a realităților americane, a produs foarte de curând un bestseller care se numește, semnificativ, **Bush-Kerry: les Deux Amériques**, un eseu care oferă cititorului un tablou hotărât mai complex al Americii decât o face Behr, în măsura în care "două Americi" - una "neagră" (America lui Bush) și alta "albă" (cea a lui Kerry) - reprezintă ceva mai mult decât o singură Americă, și aceea înfricoșătoare. Dacă luăm în considerare faptul că ne aflăm în preajma alegerilor prezidențiale, este ușor de spus cine are de profitat de pe urma unui astfel de text.

Christine Ockrent s-a născut la Bruxelles, în 1944. A făcut studii de științe politice la Paris și Cambridge și și-a început cariera jurnalistică la canalele de televiziune NBC și CBS, de peste ocean. A publicat, între altele, **Dans le secret des princes**, **Duel**, **Les uns et les autres**, **Portrait d'ici et d'ailleurs** etc. Mențione specială pentru cele două bigrafii: **La Double vie d'Hillary Clinton** și **Françoise Giroud**. În genere, se poate reține la Christine Ockrent o anumită disponibilitate spre viziunea bipolară, nu neapărat maniheistă, constatare valabilă și pentru optica ei asupra Americii aflate în prag de alegeri, eveniment care, prin cei doi candidați, a pus la bătaie suma de 1 miliard de dolari!

Una peste alta, trebuie spus că cele mai dure și mai frecvente atacuri împotriva Americii vin din partea Franței. Aparent, Irak constituie sursa întregii animozități. Jacques Juillard scrie într-un recent interviu din **Figaro**: "Știu că doborârea unei dictaturi este totdeauna un lucru bun. Cu toate astea, dacă ar fi s-o luăm de la început, aș fi din nou împotriva războiului." Dar mai este vorba despre ceva. În **Rupture dans la civilisation**, Juillard îi acuză pe americani că se opun reconstrucției Europei, că vor să distrugă vechiul continent; că America își râde de incapacitatea Europei de a se apăra și-i încurajează lena: că țări precum Italia și-au încredințat problemele de apărare în întregime în mâinile Statelor Unite etc. Pe de altă parte, notează Juillard, mulți dintre intelectualii proveniți din zona ideatică a comunismului sunt tentați de perspectiva unei apărări a Occidentului, organizate sub conducerea Statelor Unite. Din această perspectivă, Franța ar avea mai mult a se supune decât a coopera - ceea ce, firește, nu-i de conceput.

Cu profundă durere, Uniunea Scriitorilor din România anunță încetarea din viață, în seara zilei de 28 septembrie 2004, după o lungă suferință, a marelui poet român GEO DUMITRESCU.

Născut la 17 mai 1920 în București, Geo Dumitrescu a debutat în 1937 în revista școlară „Licăriri” a Liceului „Marele Voievod Mihai”.

Face parte din grupul literar *Albatros* (1941). Debutază cu volumul *Aritmetică* (1941). Editează caietul de poezie *Sârma ghimpată*, unde colaborează și Marin Preda. În 1943 prezintă volumul *Pelagră* Editurii Prometeu, dar nu este acceptat de cenzură.

A făcut jurnalistică în perioada războiului, iar apoi a fost și inspector la Direcția Teatrelor. Între 1948 și

1950 - redactor-șef adjunct la revista „Flacăra”; între 1951 și 1952 la „Almanahul literar” („Steaua”) din Cluj, la „Gazeta literară” și redactor-șef al revistei „România literară”.

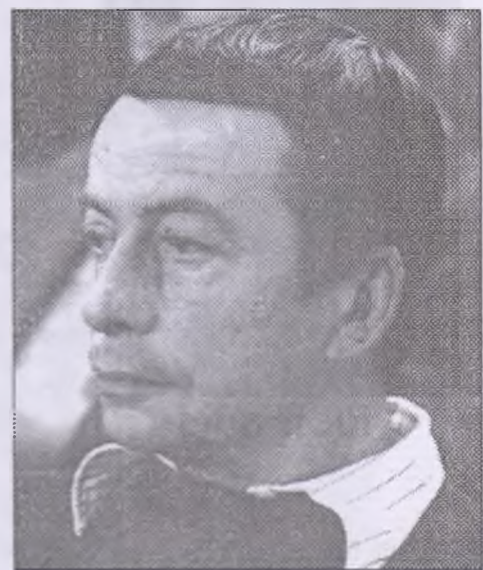
În 1946 publică volumul *Libertatea de a trage cu pușca*, o carte de referință a poeziei române. *Aventuri lirice* (1963), *Nevoia de cercuri* (1966), *Jurnal de campanie* (1974), *Africa de sub frunte* (1978) etc.

A tălmăcit din Baudelaire, Rafael Alberti, Romain Gary etc.

Despre opera sa au scris, între alții, G. Călinescu, Al. Piru, Vl. Streinu, Perpessicius, Eugen Simion, N. Manolescu, Marian Popa, Cornel Regman.

Membri ai Academiei Române.

A fost distins cu premii ale Uniunii Scriitorilor din România.

geo dumitrescu

Literatura română pierde un mare poet și o conștiință.

Dumnezeu să-l odihnească!

Dintre tinerii poeți afirmați în timpul celui de-al doilea război mondial, Geo Dumitrescu a cunoscut un destin aparte și o evoluție sinuoasă. Alături de Miron Radu Paraschivescu, Constant Tonegaru ș. a., el reprezintă ipostaza insurgentă a liricii, care înseamnă, pe de o parte, o reacție împotriva purismului, a ermetismului, în speță împotriva postbarbienilor, iar pe de alta, un efort de a readuce poezia în viață. De a o transforma în revoltă propriu-zisă, în acțiune. Este vorba, așadar, de o resurrecție artistică, de descoperirea unui nou limbaj, dar și de o resurrecție socială. Ei vor să transforme poezia, însă o dată cu aceasta să transforme și viața. Creația va fi gândită ca participare directă la evenimente. Miturile literare sunt confruntate cu realitatea, dovedindu-se falsitatea și convenționalitatea lor. Vocația lor esențială este una contestatară, demistificatoare, dar nu într-un totu distructivă. În 1941 Geo Dumitrescu inițiază, sub semnul aceleiași insurgențe, și o revistă, „Albatros”, suprimată după câteva numere. Este, de altfel, și anul debutului editorial, cu placheta *Aritmetică*. Câteva poeme vor fi reluate în volumul următor, *Libertatea de a trage cu pușca* (1946), prin care se impune cu adevărat ca poet. Dintre confracții de generație el rămâne, cel puțin la acest nivel, cel mai „brutal”, mai nialțios și mai ironic cu poezia însăși. În cazul său, resurrecția antipuristă are aspectul cel mai literar. Cu cinism aproape, Geo Dumitrescu compromite toate locurile comune ale unei lirici considerate îndeobște „frumoase”, distruge metodic însuși inefabilul poeziei, stările ei de grație, imponderabilele, intimitatea. Imaginarul este demontat și compromis printr-o permanentă confruntare cu realitatea. O ironie rece subminează metaforele pe cale a se constitui: limbajul nu mai este selectiv, deci „poetic”, ci își

încorporează cuvinte din domeniul extrem de diverse, prin asociații insolite, bruscând simțul burghez al creației „frumoase”.

Poeemele sunt invadate de comparații derizorii, aflate într-o lume periferică, violent banală, adeseori grotescă; o decizie absolută de mister te întâmpină într-un asemenea univers care pare a fi pierdut ideea de literatură. Versificația însăși, ca simplă tehnică exterioră, este contrafăcută cu o ironie rece: stângăcii de ritm voite, rime serbede, sfidarea oricărei măsurii. Dar avem de-a face doar cu tehnici, cu o logică bine gândită, care vizează discreditarea unor formule uzate. Căci această ironie denigratoare se dovedește în cele din urma fecundă; ea sfârșește prin a revitaliza lirismul. Diformitățile de tropi, stângăciile de versificație, într-un cuvânt întreaga structură delibatat mutilată a limbajului nu reprezintă altceva decât semnul deformat al unei sensibilități ultragiate. Insurgența literară are un temei existențial: inteligența ironică nu funcționează ca un simplu joc, cu toate că la prima vedere demistificarea unor teme grave pare amuzantă, neserioasă - un mecanism care se va regăsi la Marin Sorescu. Demascând și compromițând niște procedee literare, poetul compromite de fapt și realitatea inventată de ele, proponând în revers alta, o realitate „pe dos”, a cărei poezie constă îndeobște în grotesc. Aventura în cer este edificatoare. Contemplarea astrilor, misterul cosmic de natură romantică, efuziunile lirice sunt denaturate, răsturnate. Stelele dorm „burghez” și „desumflate”, sunt „buhăite și murdare”, luna este „obeză și colerică”, pentru ca singura „revelație” pe care poetul o are, privind printr-o lunetă cosmosul nocturn, să fie aceea a unui „bordel selenar”. Fantezismul acesta grotesc va fi ulterior sublimat. De fapt, Geo Dumitrescu nu mai publică nici un volum

până în 1963, când de la iveală *Aventuri lirice*, carte care în mare măsură a derutat critica literară. Evident, temele sunt acum altele, ale istoriei contemporane, ale universului cotidian. Sunt „dezbătute” problemele creației, ale construcției socialismului (lungi poeme despre macarale, hidrocentrale) sau ale moralei. Dar aceasta nu este decât materia propriu-zisă. La nivelul structurilor lirice, sensibilitatea rămâne esențial ironică. Lirismul este încă o dată compromis. Însă nu în maniera iconoclastă din plachetele de debut, ci printr-o inadecvare a discursului la formele literare propuse: oda, imnul, orația solemnă; dar nu pentru a submina materia ca atare (poetul este realmente atras de noul miracol omenesc în expansiune), ci pentru a evita „poetizarea”, „literaturizarea” ei, pentru a nu cădea în convenționalism. Subtilitatea de aici vine: subminarea convenției prin demontarea mecanismelor sale. Realizând un fel de complicitate cu cititorul prin forma dialogal-orală a poemului, autorul pregătește minuțios, ritualic parcă, „mesajul”, pe care îl comunică însă în răspăr, dacă nu îl suspendă chiar. Însceanează mereu dialoguri, aglomerează argumente, decupează prozaic fragmente de realitate, urmează solemnități oratorice, complicate, așadar, discursul, nelăsându-l să se fixeze într-o structură anume, să devină literatură. Poezia se reduce la o introducere în mecanismele ei; ea nu e decât înscenarea unei sensibilități ironice. Celebre rămân din această fază *Problema spinosă a nopților* și *Căinele de lângă pod*.

Petru Poantă

(în *Dictionarul scriitorilor români*, Editura Fundației Culturale Române, București, 1998, p. 170-172)

Ioan Suciu

Inflația de titluri noi din librării

Există foarte mulți oameni care nu pot citi romane. Se plictisesc de la primele fraze. Nu reușesc să creadă.

Gregor Samsa s-a trezit într-o dimineață transformat într-un vierme gras și scârbos, se poate citi la începutul nuvelei lui Franz Kafka, **Metamorfoza**. Cititorul aruncă volumul și deschide televizorul. Nu acceptă ficțiunea în nici un chip. Un cititor mai versat își zice în sinea lui: stai să vedem cum e mai departe, poate ne amuzăm un pic - tot așa cum, la o anumită vârstă, află că nu bunicul este Moș Crăciun, dar se prefacă că nu știe, pentru a-și primi darul. Dar sunt și oameni, mai puțini la număr, însetați de lectură. Aceștia se situează într-o postură fericită din punctul de vedere al ofertei de carte de pe piață. Pentru că la noi apar foarte multe cărți. În mod sigur se înregistrează mai multe apariții editoriale decât înainte de 1989, datorită înmulțirii numărului de edituri și dispariției cenzurii. Practic, oricine poate publica orice. Faptul este foarte benefic pentru îmbogățirea culturii. Drumul creatorilor trebuie să fie liber. Timpul va face selecția.

Există un gen de cititor obișnuit cu literatura care i-a dat o imagine realistă - credea el - despre evenimente și oameni. Acest cititor a aflat care era „adevărata față” a boierimii și burgheziei românești din prima jumătate a secolului 20 din **Bijuterii de familie** de Petru Dumitriu: s-a lămurit ce fel de om era generalul Antonescu din **Delirul** lui Marin Preda, etc. Îi plăceau cărțile lui Augustin Buzura, cu subiecte concrete de la orașe și sate tratate pâcios și sinuos, cu ingineri introvertiți și psiholoage înfocate, cu doctori complexați și mineri dispăruți în împrejurări neclare (las' că știm noi despre ce e vorba!) și alte cărți și alți autori de la care știa la ce să se aștepte. Odată cu schimbările rapide caracteristice vremurilor noastre, cititorul obișnuit, înainte de 1989, să stea la coadă la cărți, poate avea în prezent diferite surprize: în

loc de librăria Eminescu, unde se vindeau, pe o măsuță pusă în ușă, noutățile editoriale, dă cu ochii de o firmă uriașă: KENVELLO. Rămâne descumpănit, neputând să-și închipuie ce fel de librărie ar putea fi aceea. Poate trece glont prin fața librăriei „Cărturești” fără să o vadă - dacă nu e avizat - situată într-o clădire fără tradiție în domeniu, retrasă de pe linia Bulevardului Magheru, lângă cinematograful Patria. Cititorul poate avea și surpriza plăcută să intre din curiozitate într-un loc pe unde altădată se ducea la spectacole la sala Dalles și să se trezească în librăria **Noi**, într-o incintă spațioasă, înzestrată cu un sortiment foarte bogat de cărți. Atât de bogat, încât nu știe cum să aleagă din puzderia de titluri noi pe cele valoroase. Critica literară este aproape inexistentă cu privire la noile scrieri de

fiindcă singurătatea dă întotdeauna de bănuț. Cel mai sănătos este să practici aceste mișcări în grup, împreună cu alți oameni și, mai ales, cu limelfice. Acestea din urmă s-ar putea să fie foarte utile pentru viața și sănătatea omului. Unii pot să plece cu ele și la munte sau la mare, pot să se și însoare cu ele, probabil. Ceea ce este cert este că e bine să faci mișcare printre ele, și eventual, cu ele. Desigur, trebuie să-ți iei și măsuri de precauție să nu te trezești cu vreo palmă după ceafă sau cu vreo geantă în cap. Teama de comportament greșit în compania limelficelor este mare. Cititorul o întreabă pe vânzătoarea de carte: „Ce sunt, de fapt, limelficele astea?” „Stați să dau un telefon!” spune vânzătoarea. „De ce să dați telefon, dumneavoastră nu știți?” „Nu...” „Adică dumneavoastră vindeți produse care nu

fonturi în fronturi

poezie și proză. Iar dacă specialiștii în materie nu se încumetă să atace literatura nouă, cum să se descurce un simplu cetățean cititor? Sigur că nimeni nu poate citi tot ceea ce se publică. Și atunci, cititorul aflat în librărie se uită gânditor la titluri. Simplul cititor vrea o carte. Cum să afle oare cam despre ce e vorba? Să aleagă un titlu care să spună cât mai multe. Iată una bună: **Cu fața spre lumină, printre oameni și limelfice**. S-ar putea să fie vorba de gimnastică de întreținere. Stai cu fața-n sus, spre lumina soarelui să te bronzezi și să-ți fixezi calciul pe oase, respiri adânc și faci exerciții ușoare și elastice, genuflexiuni și flotări, dar toate astea nu te pot ajuta cu nimic să-ți plătești întreținerea la bloc. A, poate că trebuie să le faci până obosești și uiți cu totul de tine - există exerciții specializate de yoga, și atunci uiți și de întreținerea de la bloc și totul e în regulă. Cartea și-a atins scopul benefic. Stai puțin, de unde-ai scos că ar fi vorba de întreținerea de la bloc?! Mai și acuzi omul (autorul) degeaba! E vorba de „poziția” cu fața spre lumină, deci de întreținerea corpului, printre oameni, adică nu singur.

știți la ce se folosesc, fără instrucțiuni de utilizare?” „Domnule, dar sunt atâtea titluri aici! Uitați, de exemplu, **După-amiezele unui capricorn!** Sau **Luna ca un cal rotund** Sau **Cărticică pentru pisică!** „Da' numai d-astea cu animale aveți?” „**Dacă rusoaicele nu mai au de cine naște copii, agață un român...** „Poftim?” „Așa scrie aici, în cartea asta.” „Într-adevăr, pare ceva interesant! Cum adică?” „Adică rusoaicele sunt foarte temperamentale și nu le ajunge ce e la ei.” „Posibil, dar de obicei bărbatii agață femeile și nu invers.” „La rusoaice e altfel. Mergeți dumneavoastră seara prin față pe la „Intercontinental” și-o să vedeți că puteți avea succes la rusoaice!” „Domnișoară, îmi pare rău, eu sunt om serios, cu părul alb, și-am venit aici în librărie pentru cultură!” „Nu vă enervați, mai sunt atâtea cărți! Uitați asta: **Ce rost are să trăiești în România tranziției?**” „Chiar așa, ce rost are?!” „Nu știu, n-am citit-o. Sau asta: **Să înșeli moartea cu vorbe de dragoste.** „Domnișoară, oi fi eu cu părul alb dar pe moarte nu sunt”.

Chiar așa.

Conform prevederilor Statutului, Uniunea Scriitorilor din România nu este responsabilă pentru politica editorială a publicației și nici pentru conținutul materialelor publicate. Nici conducerea revistei nu își asumă toate opiniile exprimate. Responsabilitatea aparține în exclusivitate autorilor.